

EPAM EKONOMİ VE POLİTİKA
Araştırmaları Merkezi
İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ

Haftalık Dış Politika ve Ekonomi Bülteni

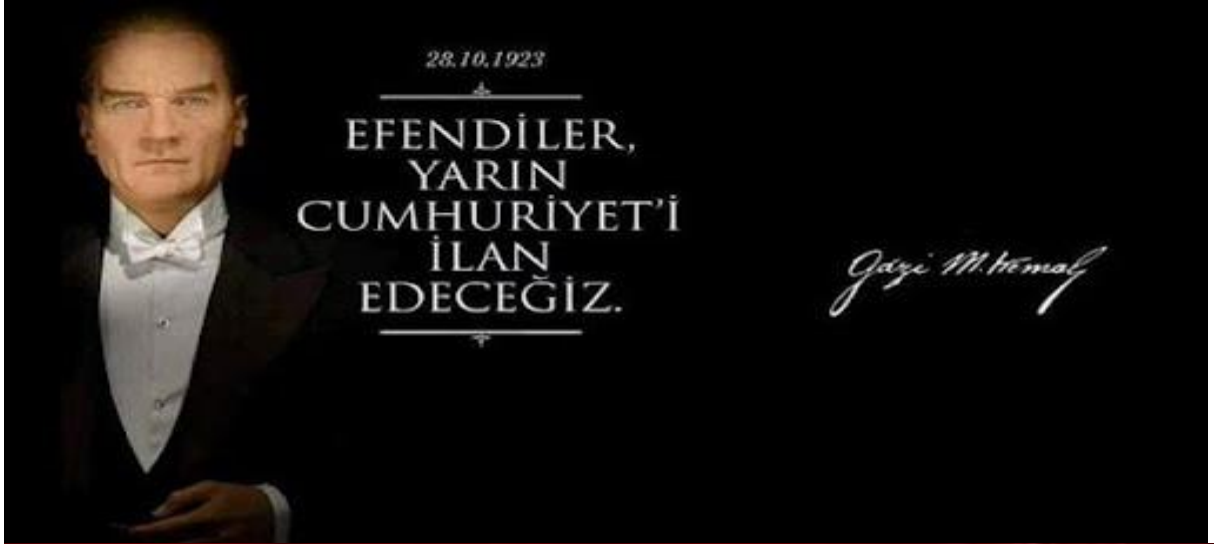
121. Bülten

İSÜ | İSTİNYE
ÜNİVERSİTESİ
İ S T A N B U L

istinye.edu.tr | 0850 283 60 00

[f /istinyeuniv.edu](#) [t /istinyeunivedu](#) [i /istinyeunivedu](#)

**Mezun Öğrencimiz Özenç Kayalı Destek Sağlamaya Devam Ediyor.
Kendisi ile Gurur Duyuyoruz. Teşekkürler Özenç...**

Cumhuriyet Olmasaydı...

Cumhuriyet, demokrasinin temel ilkelerinin uygulandığı bir yönetim şeklidir. Bu yönetim şeklini ülkemize Mustafa Kemal Atatürk getirmiştir. Cumhuriyetin ilanı 29 Ekim 1923 tarihinde gerçekleşmiştir. Peki ya Mustafa Kemal Atatürk bu yönetim şeklini ülkemize getirmemiş olsaydı neler olurdu? Hiç düşündünüz mü?

Cumhuriyet neden 29 Ekim’de ilan edildi.

Kerem Çalışkan-28/10/2016-Odatv

<https://odatv4.com/makale/cumhuriyet-neden-29-ekimde-ilan-edildi-2810161200>

Cumhuriyet neden tam 29 Ekim günü ilan edilmiştir?

Neden 3 gün önce veya 5 gün sonra değil?

Mustafa Kemal’in 29 Ekim’i seçmesi olayların akışı içinde bir raslantı mıdır?

Yoksa Mustafa Kemal özellikle 29 Ekim’i seçerek gizli bir mesaj mı vermiştir?

Kime ve niye?

29 Ekim’in bir sırrı var mıdır?

Evet, 29 Ekim’in Atatürk’ü sevenler tarafından bile çok bilinmeyen bir sırrı vardır!

Mustafa Kemal 29 Ekim’i, 30 Ekim’e 5 yıl sonra attığı bir tokat olarak ilan etmiştir.

30 Ekim nedir? 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi’nin imzalandığı gündür.

Mondros Teslimiyet Anlaşması Osmanlı’yı bitiren, İngiliz işgaline yol açan bir parçalanma ve çöküş anlaşmasıdır.

Mustafa Kemal, 29 Ekim’i, 30 Ekim’e karşı ‘Mazlum milletin ahı, öcü’ olarak tam o gün ilan ettiğini, 1925 yılında Cumhuriyet Bayramı kutlamaları sırasında Ankara’da Çankaya’da 10 gün boyunca misafir ettiği Fahrettin Altay Paşa’ya açıklamıştır. Altay Paşa, 9 Eylül’de İzmir’e giren süvari kolordusu komutanıdır. İzmir’de bir semt halen Fahrettin Altay’ın adını taşır.

Fahrettin Altay bu müthiş öyküyü, anılarını derleyen gazeteci Taylan Sorgun’a anlatmıştır. Taylan Sorgun 29 Ekim’in sırrını daha sonra yayınladığı ‘Bekirağa Bölüğü’ kitabında aktarmıştır. Taylan Sorgun halen Aydınlık gazetesinde yazmaktadır. Bu sırrı Fahrettin Altay’ın ağzından dinleyen son tanıktır.

MONDROS SONRASI MUSTAFA KEMAL’İN SARAY İLE ‘TELGRAF SAVAŞI’

Öykü şöyledir:

Mondros imzalandığı zaman Mustafa Kemal Paşa, 7. Ordu Komutanı olarak birliklerini Suriye’de İngilizler ve isyancı Araplar ile savaşa savaşa Halep’in kuzeyine bugünkü Anadolu sınırına çekmiştir.

Mondros’un imzalanması ile birlikte, Mustafa Kemal, Alman komutan Liman vonSanders yerine güney cephesini tutan Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı’na getirilir.

Mustafa Kemal Adana’daki karargahta komutanlığı, Liman vonSanders’ten teslim alır.

Bundan sonra Mustafa Kemal, Saray ve sadrazam Ahmet İzzet Paşa ile Mondros şartları konusunda resmen bir **‘telgraf’** savaşı başlatır.

MUSTAFA KEMAL ÖNCE SINIR KAVGASI BAŞLATIR

-Mustafa Kemal önce Sadrazama **‘sınır neresidir?’** diye sorar. Yani Mustafa Kemal Misak-ı milli kavgasını daha o tarihte başlatır.

Sadrazam **‘Sınır sonra belirlenecektir’** diye muğlak bir yanıt verir.

Mustafa Kemal buna çok öfkelenerek şöyle der:

“Şu vaziyete bakın! Biz bu sınırlar için orduları çöllerde vermedik mi? Bir milletin sınırının lüzumu halinde bildirilmesi hangi insan aklının eseridir? Şaşarım akıllarına!”

İNGİLİZLER ‘KİLİKYA’ DİYE CAHİL SARAYI KANDIRDI

İngilizler Mondros’ta **‘Kilikya’** bölgesine müdahale hakkını kabul ettirerek, Saray’ı aldatmışlardır. Tarihi bir terim olan Kilikya’nın sınırları Anadolu içlerine, Siirt’e kadar uzanmaktadır. Cahil Saray ve sadrazam Kilikya’nın neresi olduğunu bile bilmemektedir. Mustafa Kemal buna da öfkelenir.

Mustafa Kemal 6-7-8 Kasım 1918 günlerinde Saray ile devam eden **‘telgraf savaşı’**nda bütün tarihi uyarıları tek tek yapar!

-Bu gidişle kabineyi bile İngilizlerin tayin edeceğini söyler.

-İngilizlerin istedikleri her yeri işgal edebileceklerini anlatır.

BU ANLAŞMAYI TANIMIYORUM, KARAKTERİME UYANI YAPACAĞIM!

Mustafa Kemal sonunda daha net konuşur: **‘Bu anlaşma şartlarını tanımıyorum. Karakterime (fitratıma) uyanı yapacağım’** der. Bu açıkça Saray’a isyandır!

Mustafa Kemal daha da ileri gidip, İskenderun’a çıkmak isteyen İngilizlere ateş açacağını söyleyince Saray panikler. Yıldırım Orduları Grubu dağıtılır. Mustafa Kemal’in bütün yetkileri alınır. Acele İstanbul’a çağırılır.

Mustafa Kemal 1925 yılında Fahrettin Altay Paşa’yı Cumhuriyet Bayramı kutlamaları sırasında Çankaya’da 10 gün ağırılar.

MUSTAFA KEMAL, 29 EKİM’İN SIRRINI SORAN ALTAY PAŞA’YA ANLATIR

Fahrettin Altay Paşa 29 Ekim’in sırrını sorunca, Mustafa Kemal **‘30 Ekim Mondros Anlaşması sonrası çektiğimiz sıkıntıları bilirsin. Sen de oradaydın’** diyor.

Gerçekten o sırada 16. Kolordu komutanı olan Albay Fahrettin, Mustafa Kemal’in yanında Adana’dadır ve bu telgraf savaşı ve Mustafa Kemal’in ızdırabı ve öfkesinin en yakın tanığıdır.

Mustafa Kemal 29 Ekim'in sırrını açıklarken bir an durup Fahrettin Altay Paşa'ya bakıyor. Sonra elini masaya vurarak:

“Deyiniz ki tarihten silinmek istenen bir milletin ahıdır, öcüdür” diyor.

Altay Paşa **“Ama bundan hiç söz etmediniz”** diyecek oluyor. Mustafa Kemal yanıtlıyor:

ÖVÜNMEK OLURDU, ÖVÜNMEK...

“Övünmek olur, övünmek, benimle beraber mefkureye inananların, milletin ordumuzun hakkıdır...” Ve sözlerini burada kesiyor Mustafa Kemal...

Yine o konuşmada Mustafa Kemal 29 Ekim mesajı için **‘Onu anlayan anladı...’** diyecektir.

Mesaj Batılı devletleredir. Mondros'u dayatan Batı dünyasıdır.

ZAMANI GERİ SARAN KURMAY ZEKASI

Mustafa Kemal 5 yıl sonra ince kurmay zekasıyla Batı'ya **‘Sizin dayattığınız teslimiyeti tanımadım. Mondros'u yırttım parçaladım. Çöpe attım...’** demektedir. İnce mesajdır!.. Anlayan anlamıştır!...

Mustafa Kemal, 30 Ekim 1918 sonrası Adana'da, o öfke ve isyan günlerinde Albay Fahrettin'in önünde, elini haritada Ankara'nın üstüne koyarak, bozkırda bir direniş başlatacağını ve bu işgale izin vermeyeceğini de açıklamıştır.

Mustafa Kemal adeta zamanı 30 Ekim 1918'de durdurmuş, 5 yıl sonra kazandığı zaferle, 30 Ekim'in bir gün öncesine geri sararak, Batı dünyasına 29 Ekim 1923 cumhuriyet ilanı ile tokadını vurmuştur.

Mustafa Kemal, mağrur ve galip Batılı devletlere **‘Ben 30 Ekim'i tanımıyorum! Sizden bir gün öndeyim. Siz 29 Ekim'i tanıyacaksınız!’** demiştir.

Mustafa Kemal 29 Ekim'in sırrını **‘Mazlum milletin ahı, öcü’** olarak tanımlamıştır. Bu **‘intikam’** demektir.

Ancak Mustafa Kemal, 29 Ekim'in sırrını topluma açıklamamış, reklamını yapmamıştır. Bunun nedeni sorulunca da **‘Övünmek olurdu’** diyerek bahsi orada kesmiştir...

Mustafa Kemal, 29 Ekim'in sırrını gelecek kuşakların dikkatine armağan etmiştir....

29 Ekim'in sırrını Fahrettin Paşa'nın ağzından alan, Türk milletine ve tarihe kazandıran duayen gazeteci ağabeyimiz Taylan Sorgun'a teşekkürü bir borç biliyoruz...

2nci Soğuk Savaş Fiilen Başladı...

Doç. Dr. Fahri Erenel

Geçen hafta içinde NATO Savunma Bakanları toplantısı yapıldı. Haziran ayında yapılan Liderler Zirvesi'nde kabul edilen NATO-2030 Stratejisi'nin uygulanması yolunda ilk toplantı olması açısından önem taşıyordu. Medya'da yer alan haberlere göre tehdit olarak belirlenmiş unsurlara karşı tedbirlerin hayata geçirilmeye başlandığını öğreniyoruz. Her NATO stratejisi değiştiğinde yeni planlar, yeni kuvvet yapılanmaları, yeni silahlar vb. NATO ülkelerinin önlerine konulur ve bugüne kadar birkaç farklı ses dışında bu toplantılarda kararların oybirliği ile alındığına şahit oluruz. Zaten oybirliği dışında da bu kurumun karar alması söz konusu değil. ABD'nin vekil örgütü olarak düşündüğümüzde de bu şekilde karar almasını normal karşılama gerekir. ABD'ye rağmen farklı karar alınmasının mümkün olmadığı bir organizasyondan söz ediyoruz.

Avustralya ile denizaltı tedariki konusunda görüşmeleri süren ve imza aşamasına gelen bir süreci baltalayarak Fransa gibi önemli bir müttefikini hiç kendisi ile temas kurmadan, devre dışı bırakarak Avustralya'ya Nükleer Denizaltı satma karar alması ve yine hiçbir NATO müttefikine danışmadan sadece İngiltere'yi yanına alarak AUKUS adı verilen Avustralya'ya silah satmak ve bu ülkeyi Çin'e karşı adeta bir yem olarak kullandığı yeni ittifak süreci oluşturması, NATO'nun beyin ölümü ötesinde artık gerçek ölümünün gerçekleştiğini göstermektedir.

Soğuk savaş döneminde Varşova Paktını kurarak Avrupa'yı kuşatan SSCB'nin hemen burnunun dibinde gerçekleşen Macaristan, Çekoslovakya işgal ve katliamlarına seyirci kalan, tarih boyunca kendi aralarında savaşmaktan bıkmayan, tarih boyunca sürekli işgal eden veya işgale uğrayan Batı'nın sözde çağdaş devletlerinin 2 nci Dünya Savaşı sonrası uğradıkları yıkımdan kurtulabilmenin çaresizliği içinde evet demiş oldukları bir kuruluştur NATO.

ABD, NATO sayesinde SSCB'ni Avrupa'ya bağlayarak dünyanın geri kalan bölgelerinde hegemonyasını daha kolay perçinleme imkanına ulaşmıştır. Nükleer silah üzerinde yürütülen dengeleme politikasında SSCB'nin hedefinin Avrupa olacağını öngören ABD, birkaç gerginlik dışında soğuk savaş döneminde bu rahatlık içinde hareket etmiştir. Olası bir savaşın kendi topraklarına taşınmayacağını ve daha önce olduğu gibi Avrupa'nın ağırlıklı olarak savaş alanı olacağını değerlendiren ABD, sürekli olarak SSCB'ni kışkırtarak ve tehdit ederek batı ülkelerini kontrolü altında tutmayı başarmıştır.

NATO-2030 belgesi'nin, ABD egemenliğini daha da güçlendirecek ve Avrupalılar için stratejik özerklik önerilerini de buna tabi kılacak şekilde şekillendiği görülmektedir. Yani ABD, kendi stratejileri doğrultusunda NATO'yu kullanmaya devam etmeyi planlamış ve bu kararını da NATO üyelerine onaylatmış durumdadır. Savunma Bakanları toplantısının yürütülme ve alınan kararların medyaya yansımaları şekli bunu doğrular niteliktedir.

Bu toplantı öncesi NATO-Rusya ilişkilerini soğuk savaştan bile kötü hale yöneltecek adımların atılmaya başlandığını gördük. Bu adımlar, İttifakın Rusya'ya yönelik "caydırıcılık ve savunma" ile "diyalog" içeren ikili yaklaşımından diyalogu tamamen çıkararak caydırıcılık ve savunmaya yönelik olarak atılmaktadır. Avrupa ülkeleri'nin, ABD'ye azalmakta olan bağlılıklarını arttırmaya yönelik adımlar kapsamında, ABD, 2 nci soğuk savaş dönemini fiilen başlatılmış durumdadır.

2019 yılından bu yana toplanmayan NATO-Rusya Konseyi kapsamında NATO'da görevli 8 Rus görevlinin akreditasyonları'nın NATO tarafından iptali ve bu iptale Rusya'nın Moskova'daki NATO ofislerini kapatma kararı ile karşılık vermesi, NATO Savunma Bakanları toplantısına katılmadan önce Karadeniz turuna çıkan ABD Savunma Bakanı Lloyd Austin'in, Kiev'de Rusya'ya rağmen Ukrayna'nın NATO üyeliğine destek açıklaması, Romanya'da da 'Rusya'ya karşı askeri işbirliğinin güçlendirilmesi' çağrısı yapması vb. adımlar niçin Rusya sorusunun cevabının içini doldurmaya yönelik adımlar olduğu aşıkardır.Bu adımlara, Avrupa Parlamentosu'nun insan hakları alanında her yıl verdiği Sakharov Ödülü'nün Rus muhalif Aleksey Navalny'ya verilmesini de eklemek gerekiyor.

ABD,aynı anda iki güç ile mücadele etmesinin(Almanya ve Japonya) sıkıntılarını yaşadığı 2 nci dünya savaşından aldığı ders ile Çin ve Rusya ile aynı anda mücadele etmek istemiyor gibi görünse de mücadele edecek gücü yok ve eriyor. Yanına müttefikler arıyor. Maliyeti azaltmaya çabalıyor.Baltık ve Karadeniz, Rus hipersonik füzeleri robotlar,yapay zeka,siber saldırılar diyerek NATO ve dolayısı ile AB ülkelerini kenetlendirmeye çalışıyor ki kendisi Çin'e angaje olabilsin. Bu düşünceyi iyi değerlendiren AB ülkelerinin de Stratejik Pusula kapsamında güç oluşturma konusunu ilk kez NATO kapsamında kabul ettirmesi ve toplantının 2 nci gününün NATO-AB ilişkilerine ayrılmış olması AB-ABD güç mücadelesinde ABD'nin taviz vermeye başladığının göstergesi olarak okumak gerekir.

Afganistan'dan tam bir başarısızlıkla ayrılan NATO, Rusya'ya karşı genel bir planı kabul etmiş görünüyor. Bölgesel planlar 2022 yılı sonuna kadar hazırlanacak, bu planlara uygun kuvvet yapıları oluşturulacak, uygun silah sistemleri geliştirilecek ve bu arada tehdit olarak liste başına alınan Rusya yerinde sayacak. Akla hiç uygun gelmiyor. Rusya, Baltık ve Arktik bölgesinde kapatılamayacak bir üstünlüğe sahip. ABD'nin amacı, NATO'nun yumuşak karnı olan Baltık ülkeleri üzerinde ki Rus baskısını Karadeniz'e çekmek, Türkiye'yi de bu bölgeye kanalize ederek Suriye ve Doğu Akdeniz üzerinde ki etkinliğini kırmak olarak görünmektedir. "Karadeniz'in güvenliğini ABD'nin ulusal çıkarı "olarak tanımlayan bir ülkeden başka bir ifade beklemek hata olurdu zaten.

Terörizmin Yeni Finansman Aracı: Kripto Para Erol Başaran BURAL

Terör örgütleri, insanlığın hizmetine sunulmuş her türlü yeniliği terörizm faaliyetlerinde kullanıyorlar. Gelişen teknolojiyi yakından takip eden terör örgütleri, hayatımızı kolaylaştırmak için tasarlanan yenilikleri kendi amaçları doğrultusunda değiştirerek terörü destekliyor. Dinamitin terör örgütleri tarafından kullanımından başlayarak telgrafın, telefonun, radyo yayıncılığının, internetin, sosyal medyanın terörizmi geliştirmek için kullanılmasına şahit olunuyor. Her ne kadar dünya genelinde kullanımı çok da yeni olmasa da kripto paraların terörizmin finansmanı için kullanımı da son dönemlerde yeniden gündemdeki yerini buluyor.

Günümüzde internet kullanımının yaygınlaşması, elektronik ticaretin gelişimine neden olmuş, elektronik ticaretin gelişimi de beraberinde birtakım yenilikler getirmiştir. İnternet üzerinden yirmi dört saat süreyle yapılan ülke içi ve ülkeler arası mal ve hizmet alımları, para transferinde klasik ödeme araçlarına alternatif bazı ödeme araçlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu gelişmeler sonucu dijital para ve kripto para kavramları ortaya çıkmış ve bu tarz paraların kullanılması oldukça yaygınlaşmıştır. İlk defa 2008 yılında duyulmaya başlayan kripto paralar, “Blok Zinciri” (Blockchain) isimli değişim sistemi üzerinden, tamamen sanal olarak ve herhangi bir merkezi otoriteye bağlı olmaksızın, tarafların birbirlerine para transferi yapmalarına imkân tanımaktadır (Özdemir, 2021: 289-291).

Kripto paraların vergilendirmeye tabi tutulamaması, sanal cüzdan sahiplerinin işlemlerini anonim bir şekilde gerçekleştirilmesi ve kimlik bilgilerine ulaşılamaması gibi özellikleri yatırımcıların bunlara yönelik ilgisini artırmaktadır (Topaloğlu, 2021: 244). Benzer durum terör örgütleri için de geçerlidir. İnternet ortamında sanal cüzdanlarla, anonim bir şekilde işlem yapılması, işlem yapan şahısların kimliklerine ulaşılamaması gibi hususlar terör örgütlerinin kripto paraya karşı iştahlarını kabartmıştır.

İlk olarak 2009'de yaratıldığından beri Bitcoin kullanımı dünya çapında katlanarak artmıştır. Bu yaygın popülerlik, dünya çapında kolluk kuvvetleri ve istihbarat kurumları için üç sebeple önemli bir endişe kaynağı haline gelmiştir. Birincisi, Bitcoin'in 'anonim' bir doğası vardır. İkincisi, Bitcoin, bir devletin geleneksel finans sektörünün düzenleyici araçlarını atlatmak için eşler arası bir platform olarak tasarlanmıştır. Üçüncüsü, Bitcoin işlemlerinin doğası onları ulus ötesi, neredeyse anında ve geri döndürülemez hale getirmektedir. Bu noktalar, yeni kripto para birimlerinin yaratılması ve kullanılmasının politika, düzenleme ve yasa uygulama girişimlerini geride bıraktığı gerçeği ile birlikte ele alındığında, terörist örgütlerin ve organize suç örgütlerinin, terör finansmanı, karapara aklama ve diğer suç faaliyetleri için Bitcoin sistemini kötüye kullanmasını sağlamıştır (Gediz Oral ve Yeşilkaya, 2021: 211).

Terör ve suç örgütlerinin faaliyetleri ve finansal yapıları günümüzde sıkı denetim altına alınmaya başlanmıştır. Bu durum terör ve suç örgütlerinin finansman kaynaklarında dönüşüm yaşanmasına ve para izi takibinin daha zor olduğu kripto paraların illegal faaliyetlerin finansmanında ve para aklamada kullanımının yaygınlaşmasına yol açmıştır (Turan ve Demircan, 2021: 162).

2015 yılında ABD Hazine Bakanlığı'nın yayımladığı Terörün Finansmanı Risk Değerlendirme Raporunda kripto paraların mali işlemler yürütmek için çekiciliğine vurgu yapılmış ve terör örgütlerinin bu yeni ödeme sistemlerini Amerika Birleşik Devletleri'nde toplanan fonları terörist gruplara ve onların ABD dışındaki destekçilerine transfer etmek için kullanması olasılığına dikkat çekilmiştir (Turan ve Demircan, 2021: 171).

Kripto para birimlerinin ve Dark Web'in terör örgütleri tarafından kullanılması terörizmin 21. yüzyıl içerisindeki hızlı, dinamik ve gelişen yapısının önemli bir göstergesidir. Terör örgütlerinin Dark Web'i finansal kaynak, terör eylemlerini planlamak ve sürdürmek adına kullandığı, DEAŞ'ın Paris saldırısında ve DEAŞ ve YPG gibi terör örgütlerinin kripto para birimleri ile işlem yapması sonucunda açığa çıkmıştır (Sönmez ve Çelik, 2020: 84).

Finansal Eylem Çalışma Grubu (Financial Action Task Force-FATF) tarafından yapılan açıklamada, sanal para birimleri gibi yeni teknolojilerin birçok fayda sağladığı, ancak bu faydaların terörizmin finansmanı ve kara para aklama faaliyetleri yürütenler için de cazip hale getirdiği ifade edilmiştir. FATF yaptığı açıklamada; alternatif, dijital-kripto para birimlerinin, terör finansmanında kullanılması konusunda artan riske işaret etmektedir. FATF ayrıca, 2015 yılında ABD'de yaşayan bir kişinin dijital para birimleri üzerinden DEAŞ terör örgütü için yardım topladığı gerekçesiyle tutuklanarak 11 yıl hapis cezasına çarptırıldığını ifade etmektedir (Kurtaran, 2016).

2016 yılında Amerikan Tıp Derneği ile gönüllü olarak Ürdün'e giden ve DEAŞ terör örgütünün etkili olduğu Zataari Mülteci kampında 2 hafta kalan 27 yaşındaki ABD'li Zoobia Shahnaz, 2017 yılında DEAŞ'a finansman sağlamak adına Dark Web'den satın aldığı Bitcoin üzerinden kara para aklamıştır. Shahnaz çeşitli kredi kartlarından farklı miktarda ödemeler yaparak 62.000 \$ değerinde Bitcoin satın almış, Çin, Pakistan ve Türkiye'deki çeşitli adreslere farklı miktarda fon olarak göndermiştir (Sönmez ve Çelik, 2020: 81).

2020 yılı Ağustos ayında ABD Adalet Bakanlığı terörizm finansmanında kullanılan 155 Bitcoin hesabını ele geçirildiğini ve bu hesaplarla bağlantılı olarak terör örgütlerine finansman sağlamak amacıyla oluşturulmuş yardım kampanyalarının durdurduğunu belirtmiştir. İlginç olan, bu kampanyalardan birisi, Murat Çakar adında DEAŞ terör örgütü üyesi bir bilgisayar korsanının, Covid-19 salgınından faydalanarak DEAŞ'ı finanse etmek için müşterilerine sahte kişisel koruyucu ekipman satarak örgüte finans sağlamayı amaçlayan planıdır (Turan ve Demircan, 2021: 171-172).

Terör örgütlerinin birbirinden saha da taktiksel anlamda birçok hamleyi öğrendiği bilinmektedir. Bu öğrenme günümüzde propaganda, internet üzerindeki aktif olma gibi değişik alanlarda da kendisini göstermektedir. DEAŞ'ın Bitcoin ile olan ilişkisi PKK terör örgütünün Suriye'deki silahlı kanadı YPG tarafından da taklit edilmeye başlanmıştır. Dark Web kullanıcısı ve Bitcoin kod yazıcısı olduğu bilinen İran asıllı İngiltere vatandaşı Amir Taaki'nin 2015 yılında Suriye'ye giderek YPG terör örgütü saflarına katılması ise PKK terör örgütünün Dark Web'deki etkinliğinin arttırmasına yönelik bir hamle olarak değerlendirilmektedir. Taaki, bölgede bulunan YPG'li teröristlere açık kaynaklı kod yazılımı ve Dark Web'de etkin olmaları adına eğitimler vermiştir. Ayrıca Taaki ile birlikte bölgede çalışan İspanyol Pablo Prieto, YPG'li teröristlere Dark Web'in ve Bitcoin'in önemini vurgulamış, üst düzey yöneticiler ise Taaki ve Prieto'dan YPG'li teröristler için teknoloji müfredatı hazırlamalarını istemişlerdir (Sönmez ve Çelik, 2020: 81-82).

FETÖ terör örgütü de kripto para dünyasını istismar eden örgütlerden birisidir. FETÖ'nün kripto para piyasasındaki işlem hacmi 50 milyar doların üzerinde olduğu, daha önceleri Foreks, borsa ve altın piyasasında etkin pozisyonu olan FETÖ'nün kripto para alanına yöneliminin 2016 yılından sonra başladığı ifade edilmektedir (Bilgen, 2021).

Terör örgütlerinin kripto paraları terörizmin finansmanı maksadıyla kullandığını tespit eden devletler ve uluslararası kurumlar, bu durumun önüne geçebilmek üzere bir takım yasal tedbirler getirdiler. Örneğin Avrupa Birliği (AB), kripto para transferlerini daha izlenebilir hale getirmek için bir düzenleme üzerinde çalışmaktadır. AB yasasında önerilen değişiklikler, Bitcoin veya diğer kripto varlıklarını transfer eden şirketleri, alıcı ve gönderen hakkında bilgi toplamaya zorlayacaktır. Teklife göre, kripto varlıkları transfer eden şirket, müşteri adını, adresini, doğum tarihini, hesap numarasını ve alıcının adını eklemekle yükümlü olacaktır. Yapılacak değişiklikler, kara para aklama ve terör finansmanını önleme amacı taşımaktadır (Küçük, 2021).

Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK) 2021 yılı mayıs ayında “Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları için Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Yükümlülüklerle İlişkin Temel Esaslar” isimli bir rehber yayımlamıştır. Adı geçen rehberle MASAK kripto varlık hizmet sağlayıcıların tabi oldukları yükümlülükleri belirleyerek, “müşterinin tanınması, şüpheli işlem bildirimini, bilgi ve belge verme, devamlı bilgi verme ile muhafaza ve ibraz olarak” belirlemiştir (MASAK, 2021)

Terör örgütlerinin kripto para kullanımının önüne geçebilmek maksadıyla daha sert tedbirler alan ülkeler de mevcuttur. Dünyanın ikinci en fazla kripto para kullanımına sahip ülkesi Nijerya’da, kara para aklama ve terör gerekçesiyle kripto para kullanımı yasaklanmıştır. Nijerya Merkez Bankasından yapılan yazılı açıklamada, kripto para biriminin, kara para aklamak ve terörü desteklemek için kullandığı belirtilerek, ülkedeki kripto para ile ilgili işlemlerin yasaklandığını duyurulmuştur (Habertürk, 2021).

Sonuç olarak; terör örgütleri ve terörizmle mücadelede en etkin yöntemlerden birisinin, terörizmi besleyen finans kaynaklarının ortadan kaldırılması olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Terörizmle mücadelenin çok boyutlu ve çok kapsamlı bir mücadele yöntemi olduğundan yola çıkarak, bu mücadelede terörizmin finansmanı ile mücadelenin önemli bir yer tuttuğunu belirtmek gerekmektedir. Terör örgütü mensuplarının beslenmesinden, silah ve teçhizat teminine, patlayıcı madde kullanımından propagandaya kadar çok farklı alanlarda maddi kaynak harcamak zorunda olan terör örgütlerinin varlıklarını sürdürebilmek için ihtiyaç duydukları finansal kaynakları çoğunlukla yasal olmayan kaynaklardan finanse edildiği de bilinmektedir. Bu kapsamda terör örgütlerinin, diğer finans kaynaklarının yanında, son yıllardaki teknolojik gelişmelere bağlı olarak sanal kripto paraları da kara para aklamak ve finans aracı olarak kullandıkları görülmektedir. Terörizmle mücadelede çok boyutlu yaklaşım çerçevesinde tüm devletler ve uluslararası kuruluşlarca, terör örgütlerinin kripto para kullanmalarını önleyici tedbirler alınmalı ve uygulanmalıdır. Aksi takdirde orta ve uzun vadede terör örgütlerinin kripto para kullanımı ve bu yolla terörizmin finansmanını önlemek gittikçe daha da güç bir hale gelecektir.

Kaynakça

- Bilgen, Y. (7 Mayıs 2021). FETÖ’nün 50 milyar dolar kripto parası var. Erişim tarihi: 23 Eylül 2021, <https://m.turkiyegazetesi.com.tr/gundem/788581.aspx>
- Gediz Oral, B. ve Yeşilkaya, Y. (2021). Kripto Para İkilemi: Karapara Aklama ve Bitcoin. *Journal of Suleyman Demirel University Institute of Social Sciences*, (39).
- Habertürk. (08 Şubat 2021). Nijerya’da kara para aklama ve terör gerekçesiyle kripto para kullanımı yasaklandı. Erişim tarihi: 21 Eylül 2021,

- <https://www.haberturk.com/nijerya-da-kara-para-aklama-ve-terror-gerekcesiyle-kripto-para-kullanimi-yasaklandi-2965757>
- Kurtaran, G. (28 Ocak 2016). Terör örgütleri kripto paraya yöneldi. Erişim tarihi: 23 Eylül 2021, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/terror-orgutleri-kripto-paraya-yoneldi/511677>
- Küçük, B. (21 Temmuz 2021). AB'den kripto para adımı: Terör finansmanı ve kara para aklama engellenecek. Erişim tarihi: 25 Eylül 2021, <https://tr.euronews.com/2021/07/21/ab-den-kripto-para-ad-m-terror-finansman-ve-kara-para-aklama-engellenecek>
- MASAK. (2021) Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları için Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Yükümlülüklerle İlişkin Temel Esaslar. Erişim tarihi: 24 Eylül 2021, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2021/05/Kripto-Varlik-Hizmet-Saglayicilar-Rehberi.pdf>
- Özdemir, G. (2021). Kripto Paraların Eşya Niteliği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1), 289-306.
- Sönmez, G. ve Çelik, E. (2020). Anonimlik ile İlegalite Arasında: Deep Web, Dark Web ve Devlet Dışı Silahlı Aktörlerin Uluslararası Siber Faaliyetleri. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 22(1), 66-88.
- Topaloğlu, B. (2021). Kripto Paraların Devlet Otoriteleriyle Entegrasyonu. *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(4), 244-258.
- Turan, D. ve Demircan, C. (2021) Kripto Paralar ile Terör ve Diğer İlegal Aktivitelerin Finansmanı. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 161-176.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının Temel Normu

Prof. Dr. Anıl Çeçen

Dünyanın merkez ülkesi Türkiye Cumhuriyeti yine bir anayasa değişikliği dönemine doğru sürüklenmektedir. Dünya ana karasının tam ortasında yer aldığı için küresel alanda meydana gelen bütün değişikliklerin en önce etkilediği bir ülke olarak Türkiye Cumhuriyeti, sürekli olarak dış konjonktürde ortaya çıkan yeni durumlara göre yön değiştirmiş ya da bu doğrultuda yeni süreçlere itilmiştir. Bugün de benzeri bir durum geçmiştekileri benzeri bir doğrultuda ortaya çıkmaktadır. Son yirmi yılda on sekiz kez değiştirilen Türk Anayasası bir kez daha değiştirilmek istenmekte, zaten yarısından fazla maddesi değiştirilmiş olan Türkiye Cumhuriyeti anayasası, bu kez otuz maddelik bir öneri neredeyse beşte bir oranında yeni bir yapılanmaya doğru yönlendirilmek istenmektedir. Otuz maddesi değiştirilecek bir anayasadan artık eski anayasa olarak söz etmek mümkün olmayacaktır. Zaten on sekiz değişiklik yasası ile yarısından fazlası değiştirilen bu anayasadan, ara rejim anayasası ya da askeri dönem anayasası olarak söz etmek mümkün olamayacaktır. Türkiye dünyada en fazla anayasa değişikliği yapılan ülkelerden birisi olmasına rağmen, gene de Türk devletini zorla belirli plân ve projeler doğrultusunda dönüştürmek isteyen çevreler, siyasal ya da ekonomik merkezler açısından Atatürk'ün anayasal devlet modelini ortadan kaldırıncaya kadar ya da bütün resmi binalardan T.C tabelalarını indirene kadar sonsuz bir değişiklik tutkusu, dışarıdan gelen rüzgârlar doğrultusunda öne çıkarılmağa devam edilmek istenmektedir. Bu nedenle, anayasa değişikliklerini yalnızca bir yasa olarak görmeyip, arkasında yatan gerçek nedenleri araştırmak ve üzerinde hukuk ile siyaset bilimlerinin getirdiği birikimler doğrultusunda düşünmek gerekmektedir.

Soğuk savaşın sona ermesinden sonra ortaya çıkan Avrupa Birliği sürecinde, Türkiye'ye tam on uyum paketi dıştan zorlamalarla kabul ettirilmiştir. Bu doğrultuda, yirmi yıllık bir dönemde tam onsekiz anayasa değişikliği Türk Parlamentosundan geçmiştir. Türk Ulusu kendisinin tam üye olmadığı ve gelecekte de olamayacağı bir bölgesel birlik ya da kıta devleti'nin karar ve kriterleri doğrultusunda anayasa değişikliklerine zorlanmıştır. Her devlet kendi gereksinimleri doğrultusunda, değişen dünya ve ülke koşullarına uyum sağlayabilmek için anayasa değişikliklerine giderken, Türkiye Cumhuriyeti bu durumun tamamen aksi bir doğrultuda harekete zorlanarak dışında olduğu bir siyasal oluşum için ve onun doğrultusunda dönüşüme zorlanmıştır. Böylesine bir çelişkili durum nedeniyle, her anayasa değişikliği Türk devletinin geçmişten gelen geleneksel yapısını bozmuş ve zaman içerisinde tasfiyesine giden yolu açmıştır.

Sadece Avrupa Birliği için yapılan anayasa değişiklikleri ile Türkiye daha çağdaş ve gelişmiş bir devlet yapısına kavuşmayı umarken, giderek Avrupa'nın dışında kaldığı için devlet gücünün ciddi oranlarda kaybedildiği anlaşılmış ve bu nedenle de kamusal alanda önemli ölçüde bir devlet boşluğu ortaya çıkmıştır. Nüfus son derece hızla artarken, ekonomik yapı gene aynı hızla gelişirken, Türkiye çeşitli alanlarda büyürken anayasa değişiklikleri ve bu doğrultuda çıkartılan yeni yasalarla devletin giderek küçültüldüğü görülmüş ve böylesine bir çelişkili duruma Türkiye'yi sürükleyen dış güçler ülke üzerinde etki ve hegemonyalarını artırırken, Türk Devleti Türkiye'yi yönetemez bir duruma sürüklenmiştir. Kendi ekonomisini yönetemez bir devlet konumuna gelen Türk Devletinin sözü dinlenilmez olmuş ve ülke yolgeçen hanına dönüşürken, dış güçler ve tekeli şirketler ülkenin her bölgesine el koyarak kendi küresel çıkarları için Türklerin anavatanı üzerinde her türlü girişimde bulunma hakkını zorla elde etmişlerdir.

Medya üzerinden uyutma senaryolarıyla Türk halkı derin bir uykuya doğru yönlendirilirken, uyanık emperyal güçler ve onların yerli işbirlikçileri ülkede dışa bağımlı bir manda düzenini eylemsel olarak gerçekleştirmişlerdir. Savaş koşullarında kurulmuş olan meclisten çıkan yasalarla ortaya çıkan Türkiye Cumhuriyeti bu kez gene parlamentodan çıkan yasalar ve anayasa değişiklikleri yolu ile tasfiyeye doğru yönlendirilmiştir. Giderek gelişen toplumsal potansiyele rağmen, Türk Devleti'nin istediği atılımları yapamaması ve daha çok dışa bağımlı hale gelmesiyle, emperyal plân ve senaryoların uygulama alanı ya da laboratuvarı olma noktasına doğru sürüklenmesi ile Birinci Dünya Savaşından hemen sonra Türk ulusunun vermiş olduğu Kurtuluş Savaşı sonrasında, kazanılmış olan bağımsızlık düzeni ve ulusal egemenlik rejiminin giderek ortadan kalktığı görülmektedir.

Bu tür senaryolara alet olan siyasal kadrolar ya da yönetimlerin hiçbirisi bu gerçekleri dile getirmemişler ve kendilerini işbaşına getiren dış güçlerin istekleri doğrultusunda hareket ederken, demokrasi ya da insan hakları gibi kutsal kavramları kullanarak Türk halkına nurlu ufuklar vaat etmeğe devam etmişlerdir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti Türk Ulusu'nun vermiş olduğu büyük bir mücadele sonucunda kurulduğu için, devletin temelindeki kurucu irade Türk Ulusu'nun gücünden kaynaklanmaktadır. Hal böyle olmasına rağmen hiç kimse Türk halkına sormadan, bir referandum bile yapmadan Türk Devletini Avrupa Birliği'nin bekleme odasına bağlayarak, zamanla tasfiyesine giden yola zorlamışlardır. Türkiye gibi bir bağımsız devleti yabancı ülkelerin oluşturduğu bir üst devlet oluşumuna bağlamak, devletin temelinde yatan kurucu iradeye ters düşmesine rağmen elli senedir hiçbir yönetim Türk Ulusu'nun oyuna başvurarak bir ulusal karar çıkartılmasını düşünmemiştir, çünkü sürekli olarak batılı emperyal güç merkezlerinin güdümünde hareket eden batıcı yönetimlerin Türkiye'yi yönetmesine izin verilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında demokrasiye geçilmesiyle beraber Türkiye, Atatürk'ten gelen bağımsız yapısını yitirdiği için, işbaşına gelen bütün yönetimler batılı merkezlerin güdümünde giderek, devletin temelinde var olan kurucu iradenin çizgisinden uzaklaşmışlardır. Kurucu iradenin ortaya koymuş olduğu ilkeler ve devlet modelinden giderek uzaklaşan siyasal iktidarlar, en sonunda Türk devletinin bütünüyle tarih sahnesinden silinmesi gibi bir çıkmazla, Türk ulusunu karşı karşıya bırakmışlardır. Tarihsel bir aşamada dünya sahnesine çıkan Türk ulusu, bağımsız varlığını kurtuluş savaşı ile kanıtlayarak geleceğe dönük bir bağımsızlık düzeni içerisinde sonsuza kadar varlığını sürdürmeyi hedeflemiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun teslim olduğu aşamada devletin bitmesi üzerine batılı emperyal devletlerin Hıristiyan orduları Türkiye'yi işgal etmeğe başlamışlardır. Türk milleti o aşamada teslim olmayarak direnmiş ve bir Ulusal Kurtuluş Savaşı verdikten sonra tam bağımsız bir siyasal düzene kavuşmuştur. Kurtuluşun önderi aynı zamanda kuruculuğun da başkanı olmuştur. Son Osmanlı Meclisinde alınan Ulusal Ant kararı doğrultusunda imparatorluk sonrasında ulus devlet kuruluşuna yönelinmiş ve ikinci aşamada Samsun'a çıkıldıktan sonra, işgal altındaki vatanın tehlikede olduğu belirtilerek milletin azim ve kararı ile bu durumun önleneceği, Amasya Genelgesi ile kamuoyuna açıklanmıştır. Daha sonraki aşamada ise ülkenin her köşesinde yapılan toplantılar ve kurulan derneklerin temsilcileri, Sivas kentinde bir araya getirilerek Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş kongresi özelliğinde olan ulusal düzeyde, Sivas Kongresi toplanmıştır. Bu Kongre, kurucu bir iradeyi yansıtan toplantı olduğu için, buraya katılan Türk ulusunun temsilcileri, ulusal kurucu iradenin oluşumuna katkıda bulunmuşlardır. Devletsizlik ortamında yeni bir devletin kuruluşunun başlangıcı olan Sivas Kongresi, asli kurucu iktidarın Türk ulusu adına siyaset sahnesine çıkmasına yardımcı olmuştur. Anayasa

hukuku açısından devletlerin kuruluşunda rol oynayan asli kurucu iktidar Türkiye açısından arandığı aşamada, Sivas Kongresi tarihsel bir oluşum olarak devreye girmiştir.

Kongre kararlarına bakıldığında, Ulusal Ant ve Amasya genelgesi ilkeleri doğrultusunda hareket edildiği ve bu iki tarihsel belgeye uygun düşen kararlar alındığı görülmektedir. Ülkede, milli bir iradeyi egemen kılmak ve bu doğrultuda bir ulusal kurtuluş savaşı vermek, savaş sonrasında bir ulus devletini ulusal egemenlik düzeni olarak oluşturmak, devletin kuruluşu için bir temsil heyeti seçmek ve bu heyet aracılığı ile yeni başkent Ankara'da Türk milli devletini kurmak, Sivas Kongresinde Türk ulusunun tam yetkili temsilcilerinin aldıkları kararlardır. Daha sonraki aşamada seçilen heyetin başkanı olarak Mustafa Kemal Ankara'ya gelerek bu kentte yeni devleti ve başkenti kurarken, Sivas Kongresi'nde alınan kurucu kararlar doğrultusunda hareket etmiştir. Kongrede seçilen temsil heyeti, Türk ulusu adına asli kurucu iktidar olarak öne çıkmış ve bu heyetin başkanı olan Mustafa Kemal, devletin kuruluşunda hem meclis, hem devlet, hem hükümet hem de genelkurmay başkanı olarak kuvvetler birliği ilkesi doğrultusunda hareket ederek savaş içinde olunmasına rağmen kısa zamanda başarılı sonuç alınmasını sağlamıştır.

Devletin hukuk belgesi olan anayasayı Mustafa Kemal hemen meclis gündemine getirmemiş, meclis içindeki grupların öne sürdükleri tasarıları incelemiş ve daha sonra da bölgedeki savaş sonrası oluşumun nereye gideceğine bakmıştır. Sivas Kongresi kararları ile yola çıkan Atatürk ve arkadaşları, devletin kuruluşunda kesin bir kararlılığa varabilmek için Birinci Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı hinterlandında nasıl bir oluşumun ortaya çıkacağını yakından izlemişler ve Misakı Milli sınırları dışına çıkmadan bölgesel gelişmelere yakın durmuşlardır. Sivas Kongresi'nden tam bir yıl sonra 1 Eylül 1920 tarihinde toplanmış olan Bakü Kurultayı, bu açıdan Türk devletinin kurucu iktidarının beklediği işareti vermiştir. Kuzeydeki büyük oluşum sonucunda ortaya çıkan Sovyetler Birliği'nin öncülüğünde toplanan Bakü Kurultayı'na bütün doğu halkları katılmış ve doğu sorununun nasıl çözüleceği konusunda düşüncelerini öne sürerek görüşlerini belirtmişlerdir.

Bu kurultaya son Osmanlı hükümeti adına Enver Paşa ile beraber Ankara hükümeti adına da Mustafa Kemal'in temsilcisi İbrahim Tali Bey katılmışlardır. Kongre sonrasında Sovyetler Birliği, Mustafa Kemal'i ve Ankara hükümetini muhatap olarak kabul edince, İstanbul dönemi sona ermiş ve yeni Türk Devleti, kurucu kadronun yönetiminde geleceğe dönük olarak yeni başkent Ankara'da bağımsızlık düzenini oluşturabilmiştir. Cephelerde savaşı kazanan Ankara hükümeti, yeni dönemin büyük gücü Sovyetler Birliği tarafından da resmen muhatap olarak kabul edilince Fransa, Ankara ile temas kurmuş ve bu aşamadan sonra da o zamanın dünya devleti olan Büyük Britanya İmparatorluğu Türk devletini resmen kabul ederek, Lozan'da barış masasına oturmuştur. Sivas Kongresi'nin gündeme getirdiği iç dinamiklerin inisiyatifini Bakü kurultayının getirdiği dış dinamikler tamamlayınca, kurucu iktidar devletin kuruluşunun resmi belgesi olan yeni anayasa yapımına yönelmiştir. Böylece, savaş sonrasında doğu sorunun cereyan ettiği bölgenin gelecekteki haritası belirlenmiş ve Ankara hükümeti de buna göre yeni devletin anayasasının yapımına yönelmiştir. Mustafa Kemal bu oluşumu beklediği için yeni anayasa yapımında aceleci olmamış ve zamanını beklemesini bilmiştir.

Birinci meclisin gündemine ilk önce Halk Zümresi Grubu bir anayasa önerisi getirmiştir. Ne var ki, bu taslak daha çok Sovyet tipi bir devlet oluşumunu öngördüğü için Mustafa Kemal öneriye sıcak bakmamış ve Bakü Kurultayı gibi bir bölgesel oluşumun eski Osmanlı ülkesini nerelere götüreceğini yakından izlemiştir. Bu çerçevede, Bakü kurultayı Sivas Kongresi'nin tamamlayıcısı olmuştur. Yaz aylarında başka anayasa önerileri de meclis başkanlığına verilmiş ama devletin kurucu başkanından herhangi bir öneri gündeme gelmemiştir. Bakü Kurultayı

sonrasında Mustafa Kemal kendi el yazısı ile hazırladığı Halkçılık Beyannamesini Türk devletinin ilk anayasa taslağı olarak Meclis gündemine getirmiştir. Halkçılık temeline dayanan bir ulus devletin kuruluşu için gerekli olan ana ilkeler, bu program ve ekinde yer almış Ankara'da merkezi devletin kuruluşu ile beraber yurt düzeyinde vilayetler üzerinden bir taşra örgütlenmesi yeni devletin hukuk düzeni için asli kurucu iktidar tarafından meclis gündemine sunulmuştur.

Devletin ulusal egemenliğe dayanması, merkeze bağlı bir düzenli kurulması ile ülkeyi başkent merkezli olarak denetleyecek bir genel müfettişlik yapılanması, anayasa taslağında meclisin onayına sunulmuştur. Böylece Türkiye Cumhuriyeti'nin asli kurucu iktidarının Sivas Kongresi kararlarına dayanan devlet kuruculuğu, Halkçılık Beyannamesi doğrultusunda kabul edilen 1921 anayasası ile biçimlenerek tamamlanmıştır. Osman Bey'in kurduğu Osmanlı Devleti'nin bitişinden sonra yaşanan devletsizlik dönemi, böylece Atatürk'ün Türk ulusunun tam yetkili temsilcisi olarak üstlendiği asli kurucu iktidar misyonunun tamamlanmasıyla sona ermiştir.

Bu çerçevede, Türkiye Cumhuriyeti açısından asli kurucu iktidarlık misyonunun sahibi, Sivas Kongresi delegeleri ve bu toplantıdan seçilen Temsil Heyeti ve Birinci Meclis üyesi olan milletvekilleridir. Bu unsurlardan oluşan asli kurucu iktidarın ortaya koyduğu ulusal, üniter ve Ankara merkezli Türk Devleti'nin ana yapısını sonraki dönemlerde devletin başına geçmiş olan hiç bir siyasal iktidar değiştirememiştir. Çünkü hiçbirisi asli kurucu iktidar olma hakkına ya da şansına sahip olamamıştır. Anayasa hukuku'nun ana konularından birisi olan kurucu iktidar açısından bakıldığında, ara dönemlerde gündeme gelen ve anayasa yapan kurucu ya da danışma meclisleri de asli kurucu iktidar olamamışlardır. Sivas Kongresi kararları ile Halkçılık beyannamesi ilkeleri doğrultusunda hareket edilerek, devletin temelinde var olan ulusal, üniter ve merkezi yapıyı güçlendirilmiştir. Bir anlamda ikinci derecede yer alan tali kurucu iktidarlar, devletin ilk ana kuruluşunu tamamlayan asli kurucu iktidarın yolundan giderek, devletin temel çatısını bozmadan korumuşlardır.

Asli kurucu iktidar olan Kemalist kadro, bir anlamda Kemalist devlet ve cumhuriyet rejimi modelini geliştirerek oluşturmuştur. Bugün hala yoluna devam eden Ankara merkezli ulusal ve üniter Kemalist Devlet, asli kurucu iktidarın eseridir. Bu nedenle, Atatürk ilkeleri ve Kemalizm, Türk Anayasa hukukunun temel kaynaklarını oluşturmaktadır. Anayasa hukukunun önde gelen konularından birisi olan Anayasallık bloklu çerçevesinde konu ele alındığında; uluslararası hukuk ile beraber, Türk devletinin ortaya çıkışını hazırlayan olaylar, belgeler ve asli kurucu iktidar olarak Kemalist kadronun ortaya koymuş olduğu bütün siyasal birikim, Türk anayasa hukukunun kaynağı olarak öncelikli bir biçimde anayasal konuları ve sorunları etkilemektedir.

Türkiye Cumhuriyeti devleti asli kurucu iktidarın ortaya koyduğu devlet modeli çerçevesinde yoluna devam ettiği sürece, Atatürk ilkeleri anayasanın başlangıç kısmında yer alacak ve Atatürk devrimleri ile eserleri, gene yasal ve anayasal koruma altında sürdürülecektir. Anayasa hukukunun genel ilkeleri ve özellikle Anayasallık Bloklu anlayışı bunun böyle olması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Devletin Kemalist modeli ile Atatürk ilke ve devrimleri, Türk anayasa hukukunun temel kaynağıdır. Hem anayasa ilkeleri açısından pozitif hukuk korumasına sahiptirler, hem de Anayasallık Bloklu çerçevesinde Türk anayasa hukukunun birer parçası olarak her zaman için dikkate alınmaları gerekmektedir.

Uluslararası hukuk kadar hukukun genel ilkeleri ve siyasal bilimin verileri kadar da Atatürk ilke ve devrimleri, Türk anayasa hukuku ile ilgili sorunların ele alınışında ve çözüme kavuşturulmalarında temel dayanak noktalarıdır. Atatürk Cumhuriyeti devam ettiği sürece bu temel hareket noktalarını ya da kaynakları değiştirmeye hiçbir tali kurucu iktidar ya da siyasal

yönetimin değiştirme hakkı bulunmamaktadır. Bu çerçevede, asli ve tali kurucu iktidarlar arasındaki farkın iyice belirlenmesi ve anayasal cahilliğin önlenmesi için yeni kuşaklara anlatılması gerekmektedir. Anayasa hukukunu iyi bilen uzmanlar ve otoriteler bu konularda çok dikkatli konuşurlarken, bu konuları hiç bilmeyen siyasetçiler ya da iktisatçılar bol keseden atarak ahkâm kesebilmektedirler. Bu yüzden Türk anayasa hukuku fazlasıyla zarar görmekte ve birçok sorun değişik yönlere çekildiği için, içinden çıkılmaz bir durum yaratılmaktadır. Türkiye’de yeni bir anayasa isteyen, küreselci, liberal, mandacı ve dinci çevrelerin anayasa hukukunun bu kısımlarını iyi bilmeleri gerekmektedir aksi takdirde yeni anayasa istekleri sürekli olarak sonuçsuz kalmağa mahkûm olacaktır. Onların istediği türden yepyeni bir anayasa asli kurucu iktidar sorunu yüzünden hiçbir zaman söz konusu olamayacaktır. Ne var ki, ikinci derecede hareket edebilecek tali kurucu iktidarlar, asli kurucu iktidarın iradesine uygun olarak bazı değişiklikleri her zaman için gündeme getirebileceklerdir. Böylece yenilenecek Türk Anayasası da, zaman içerisinde ortaya çıkan gereksinimlerin karşılanması açısından kendisinden beklenen misyona uygun olarak Türk devletinin omurgası ya da çatısı olarak hizmet vermeğe devam edebilecektir.

Hukuk ve devlet sistemlerinin hem teorik hem de uygulamadan gelen pratik yönleri bulunmaktadır. Hukuk sistemleri uygulanan işlemlerin bir bütünü olarak aynı zamanda bir teorik temele ve çıkış noktasına da sahip bulunmaktadır. Hukuk teorisi açısından bakıldığında, Hans Kelsen tarafından konulmuş olan Normativist pozitivizm anlayışı devlet ve hukuk arasındaki bağlantıyı teorik olarak açıklamaktadır. Bu teoriye göre; Viyana okulunun kurucusu Hans Kelsen hukuk için gerekli olan asli ve sürekli unsurları bir araya getirmeğe çalışmıştır. Hukukun saf bir düzeye gelebilmesi, için diğer alanlardan gelen çeşitli unsurlardan temizlenmesi gerekmektedir. Hukukun özünü norm olarak gören bu teoriye göre hukuk sistemi kurallardan meydana gelmektedir ve bu nedenle kuralların dışında kalan unsurların önemi ikinci derecede kalmaktadır. Hukuk bir normatif bilim olarak devlet ile ayniyet taşır ve bütünselleşir. Birer hukuki varlık olan devlet yapıları bu doğrultuda kurallardan oluşmaktadır. Devletlerin hukuk düzenleri birer hiyerarşik normlar sistemidir. Hukuk uygulayan bütün kurumların ve devlet organlarının ortaya koyduğu kurallar, devlet çatısı altında bir normlar hiyerarşisi ve sistemi oluşturmaktadır. Buna göre her norm daha üst düzeydeki normlara uygun olarak organlar ya da kurumlar tarafından konulmalıdır. Devletler birer hukuk düzeni olarak normlar hiyerarşisinden meydana gelmektedir. Bütün normlar bir üst norma tabi olduğu için en üst düzeyde bir temel norm bulunmaktadır. Bu temel norm devletin içeriğini ve çekirdek yapısını ortaya koymaktadır. Özellikle hukuk devletlerinin kurallar bütünü olması nedeniyle, bütün normların bağlı olduğu en üst düzeydeki norm olarak temel normlar devletlerin özünü oluşturduğu gibi anayasaların da temelini meydana getirmektedir.

Kelsen’in saf hukuk teorisine göre devlet ve hukuk aynıdır. Bu aynılık içerisinde her ikisinin de temelinde bir büyük norm bulunmaktadır ve bu norm diğer kuralları belirli bir hiyerarşik düzen içerisinde kendisine bağlı tutmaktadır. Hukuk normları piramide benzer bir yapı içerisinde devletin çatısı altında yer almaktadırlar. Bütün hukuk sistemi, piramidin en tepesinde bulunan en genel ve soyut büyük norma bağlı bulunmaktadır. Bu en tepede yer alan büyük norm aynı zamanda daha alt düzeyde normlar yaratma yetkisine sahip olan bir oluşum olarak yön göstermektedir. Normlar hiyerarşisinde en genel ve en soyut normdan en özel ve somut normlara doğru bir geçiş söz konusudur. Temel norm hukuka dayanak noktası olurken aslında hukuk dışı bir alandan gelmektedir. Daha çok toplum içerisinde meydana gelen sosyal ve siyasal oluşumların sonucunda ortaya çıkan temel norm, devletin kuruluş aşamasında bu örgütlenmenin en tepe noktası olarak hem özünü oluşturmakta, hem de hukuk sistemine kaynaklık ederek bütün diğer normlara yön göstermektedir. Devletlerin hukuki yapılarını belirleyen anayasalar da temel norm en tepedeki genel ilke olarak diğer anayasa maddelerine

kaynaklık eder ve yön gösterir. En tepede yer alan temel norma, bütün devlet kurumları ve hukuk kuralları uygun olmak zorundadır. Temel norm devletin ve siyasal rejimin özü olarak kimliğini ve yapısını belirler.

Birer hukuk sistemi olan devletlerin temelinde yer alan büyük normları genel olarak asli kurucu iktidarlar belirlemektedirler. ABD'nin bir federasyon olması, İngiltere'nin bir hanedan devleti ya da krallık yapısına sahip bulunması ya da Türkiye Cumhuriyeti devletinin ulusal, üniter ve merkezi bir devlet olması ilkesi bu devletler açısından birer temel normdurlar. Washington ve arkadaşları ABD'yi bir federasyon olarak kurarlarken devletin karakterini temsil eden temel normu bir asli kurucu iktidar olarak belirliyorlardı. Benzeri bir durumun, Atatürk ve arkadaşlarının Türkiye Cumhuriyeti'ni kurma aşamasında asli kurucu iktidar olarak hareket ettikleri aşamada gündeme geldiği görülmektedir. Washington ve arkadaşlarının kurucu babalar olarak ortaya koydukları siyasal yapı iki yüz yılı aşkın bir süredir asli kurucu iktidardan gelen bir miras olarak nasıl devam ediyorsa, Atatürk ve arkadaşlarının ortaya koydukları ulusal, üniter ve merkezi devlet modeli ile çağdaş cumhuriyet rejiminin aynı doğrultuda devam etmesi gerekmektedir.

Obama ABD Başkanı olarak kurucu babaların iradesine bağlı kalacaklarını açıklarken, Türk Devletini yöneten güçlerinde benzeri bir doğrultuda, Türkiye'nin kurucu babaları olan Atatürk ve arkadaşlarının kurucu iradelerine saygılı olmaları normal koşullarda beklenmektedir. O zaman her türlü anayasa değişikliği önerisinin Türk devletinin ulusal, üniter ve merkezi yapısına saygılı olması beklenmektedir. Yeryüzündeki bütün devletler kurucularının iradesiyle oluşan siyasal ve hukuki yapılarını normal koşullarda koruyarak varlıklarını sürdürmek ve geleceğe dönük olarak yaşamlarını güvence altına almak isterler. Bu açıdan, bütün devletler kendi halklarına bir sonsuzluk güvencesi vermek durumundadırlar. Avrupa ülkelerinin birçoğunun anayasa hukukunda, halkların geleceğe dönük yaşamlarını sürdürebilmeleri açısından devletler bir sonsuzluk güvencesi vermektedirler. Kendi halklarına sonsuzluk güvencesi vermek durumunda kalan devletler de, sahip oldukları siyasal ya da hukuki yapının özünü ve dayandığı temel normu koruyarak hareket etmek durumundadırlar.

Her devlet kuruluşundan gelen siyasal yapı ile geleceğe dönük varlığını normal koşullarda sonsuza kadar sürdürmek ister. Ne var ki ortaya çıkan siyasal gelişmeler savaşlar ve işgaller bazı küçük ve zayıf devletlerin ortadan kalkmasına neden olurlar. Ya da emperyal güçler ellerine geçirdikleri olanakları kullanarak, zayıf ve küçük devletleri tasfiye ederek daha büyük bölgesel siyasal oluşumları gündeme getirebilirler. Devletler tarihsel süreç içerisinde belirli dönemlere geldiklerinde başka siyasal oluşumlar ya da devlet projeleri doğrultusunda ortadan kalkmaya zorlanabilirler. Savaş ya da işgal gibi zor kullanma yöntemlerinin ötesinde bazı devletler içeriden çöküşe zorlanabilirler. O aşamada, devletin dayanağı olan temel normun anayasadan çıkartılmağa çalışıldığı ya da büyük güçlerin, emperyal devletlerin işine gelen, çıkarlarına uyan, başka bir temel normun öne çıkarılarak var olan yapının dönüşüme zorlandığı görülmektedir.

Anayasa hukukunun en önde gelen konuları olan asli kurucu iktidar olgusu, anayasallık bloku ve saf hukuk teorisi açılarından Türkiye'nin bugün karşı karşıya kaldığı anayasa sorununa bakıldığında, Türkiye Cumhuriyeti'nin bugünkü siyasal ve hukuki yapısını oluşturan temel norm konumundaki Atatürk'ün devlet modelinin kaldırılmak istendiği görülmektedir. Asli kurucu iktidarın ne olduğunu bilmeyen siyasal iktidarlar, tali kurucu iktidar olarak kurucu önder Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti devlet modelinin dayandığı ilkeleri ve yapıyı tümüyle kaldırmak ya da değiştirmek isteyerek ciddi anlamda bir anayasal suç işlemektedirler. Anayasa hukukları kendisini ortaya çıkaran yapılara ve kuruculara öncelikle saygılı davranmayı

ve bu iradeye uygun olarak davranmayı gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye Cumhuriyeti devletinin ve anayasasının temel normu asli kurucu iktidarın başı olan Atatürk'ün devlet modeli, Atatürk ilke ve devrimleridir. Devletin temelinde var olan Kemalist öz, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel normudur. Bu nedenle de, ikinci derecedeki tali kurucu iktidarlar ya da hükümetler tarafından onların siyasal çıkarları ya da plânları doğrultusunda değiştirilemez. Hiçbir biçimde yapılan anayasa değişikliklerinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel normu olan Atatürk'ün devlet modeline dokunulamaz, Atatürk ilkeleri yok sayılamaz. Atatürk devrimlerini koruyan ilkelere ters düşerek bu devrimlerin zarar görmesine neden olunamaz.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın başlangıç hükümleri ile beraber değişmez maddeleri de, temel normlar olarak korunmak durumundadırlar. Anayasa hukukuna ve anayasal blok anlayışına göre temel norm olarak değişmez maddelerde yer alan ulusal, üniter, merkezi, laik, demokratik, sosyal hukuk devleti modeli sonuna kadar korunmak zorunluluğu vardır. Anayasalar her zaman için kısmi değişiklikler ile parlamentolarda belirli bir uzlaşma zemininde ele alınarak değiştirilebilirler. Ne var ki, bütünüyle yepyeni bir anayasayı asli kurucu iktidar inisiyatifine karşı doğrultuda yapmak ya da anayasallık bloku çerçevesinde güvence altına alınan uluslararası hukuk, hukukun genel ilkeleri ve Atatürk ilkelerine aykırı düşecek değişikliklere gitmek anayasa hukuku açısından mümkün değildir.

Türk Ulusu ve Türkiye Cumhuriyeti kendilerini tarih sahnesine çıkaran asli kurucu önder Atatürk'ün eserine ve mirasına sahip çıkarak sonsuzluğa kadar varlığını koruyabilecektir. Türk devletinin temel normu bu durumu zorunlu kılmakta ve bu doğrultuda Türk ulusu ile devletine emir vererek yön göstermektedir.

Karanlığın Yüreği'nden Cennet'e: Abdulrazak Gurnah ve Nobel Hatice Uğur-Leipzig Üniversitesi/22.10.2021

<https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-karanligin-yureginden-cennete-abdulrazak-gurnah-ve-nobel/2399775>

2021 yılı Nobel Edebiyat Ödülü, "sömürgeciliğin etkilerini, kültürler ve kıtalar arasındaki uçurumda mültecilerin kaderini eserlerinde amansız ve merhametli bir şekilde işliyor olması nedeniyle Abdulrazak Gurnah'a verildi.

1948 yılında Doğu Afrika'da İngiliz sömürgesi altındaki küçük bir ada olan Zanzibar'da doğmuş ve 20'li yaşlarına kadar burada yaşamış olan Gurnah için sömürgecilik, gündelik yaşamın bir parçasıydı. Sömürgeciliğin etkilerini her alanda hissetmek mümkündü: Batı dilinde eğitim alıyor, sokaklarında bisiklet sürdüğü şehirdeki tüm idari erkleri Batılılar elinde tutuyor, ticareti kontrol ediyor ve orduyu yönetiyorlardı. Resmî dairelerdeki işlerini, çarşı pazarlardaki alışverişlerini Batılıların koyduğu kurallar içinde yapmak zorundaydı.

Gurnah, hem kendi tecrübesinden hem de yerel halkın gözünden Batılıları, "tükürükleri zehirli yılanlar" olarak resmetmiştir. Öyle ki onlar, her şeye vergi koyuyor, ödemeyeni hapse atıp kırbaçlıyor, hatta asıyorlardı. Ayrıca hiçbir şey ödemedi en iyi toprakları alıyorlar, hileyle insanları kendileri için çalışmaya zorluyorlardı. İlk önce hapishane kuruyorlar, sonra bir kilise ve market açıyorlardı.

70 yılı aşkın İngiliz sömürge sürecinden sonra Zanzibar, 1963 yılında bağımsızlığını kazandı. Ancak bu, trajik başka gelişmeleri beraberinde getirdi. 1964 yılında gerçekleşen Zanzibar devrimi, bölgenin etnik ve sosyal dokusunda köklü değişikliklere sebep oldu. Bu sosyalist devrim, 1850'li yıllardan beri bölgede varlığını sürdüren Ummanlı Arap Bu Saidi hanedanının sonunu getirip, yerli Afrikalıları hakim güç yapacağını vadetmekteydi. Fakat tüm bölgeyi bitmek bilmeyen bir şiddet sarmalına çevirdi.

Sadece Afrika'nın değil, tüm medeniyetlerin Batı karşısında boyun eğmeye zorlandığı, ötekileştirildiği ve tarihsizleştirildiği "uzun yüzyıl"dan ve post-kolonyel dönemden geriye tartışılmaya, araştırılmaya ve yerli yerine oturtulmaya muhtaç birçok mesele kaldı. Gurnah sanki sadece Afrika'ya ve Afrikalıları aitmiş gibi görünen bu meseleleri katmanlı olarak işlediği eserlerinde, bugün de dünyanın dört bir tarafında ayaklar altına alınan insanlık onuruna vurgu yapıyor.

Doğu Afrika'nın sahil şeridi ile oldukça geniş iç kesimlerinde hüküm sürmüş olan Zanzibar Sultanlığı (1856-1964) bu devrim ile tarih sahnesinden silindi. Bölgedeki Arap ve Hint kökenli yöneticiler ve tüccar aileler büyük bir katliama uğradı. Evleri ve iş yerleri yakılıp yıkılarak göçe zorlandı. Gurnah da ailesinin Hint asıllı olması sebebiyle bu zorlu süreçte göç etmek zorunda kalanlar arasındaydı ve okulunu bitirir bitirmez 1968 yılında her şeyi geride bırakarak İngiltere'ye göçtü. İlk hedefi eğitimine İngiltere'de devam etmektir. Ancak ekonomik sorunlar yaşayınca uzun süre hastanede çalışarak hayatını devam ettirdi.

Sömürgecilik sürecini yaşayan ve Zanzibar Devrimi sonrası yurtsuz kalan Gurnah, bu iki tarihsel olguyu; sömürgecilik ve mültecilik/yurtsuzluk olgularını tüm eserlerinde kurguladı. Artık ne diasporada ne de evde huzur vardı. Eserlerinin çoğunda “kendini bir yere ait hissedememe” duygusu ön plana çıktı. Bununla birlikte yüzlerce yıl boyunca iç içe geçmiş birçok kültüre beşiklik etmiş coğrafyasının gücünü, ona olan hayranlığını son derece sıradan, gündelik tasvirler üzerinden okuyucusuna hissettirdi. Joseph Conrad’ın Karanlığın Yüreği ismini verdiği ve Batının “uçsuz bucaksız Karanlıklar diyarı olan Afrika tahayyülüne” göndermeler yaparak Afrika’yı hayranlıkla Cennet’e benzetti.

Doğu Afrika’nın melez Sevahili kültürünü bir kalıba sokan, onu tek tipleştirmeye çalışan yıkıcı sömürgeci ve devrim süreçlerine eleştirel yaklaşarak, sıradan insanlardan, şehrin sokaklarından yarattığı Afrikalı, Hintli ve Arap karakterleriyle, bölgenin çok kültürlülüğüne vurgu yaptı. Tasvir ettiği mükemmel yemek kültürü, yerli muhayyilede yer edinmiş dini kıssalar, efsane ve masallar, İslam dininin gündelik yaşamda karşılık bulduğu ritüeller, aslında diasporada yaşayan ama “ait olduğu yeri bulmuş” görünen Gurnah’ın beslendiği zengin Doğu Afrika kültürünün izdüşümleri olarak eserlerinde yer buldu. 1998 yılında -göreceli olarak erken bir dönemde- Türkçe’ye çevrilen ilk eseri Cennet’te tasvir edilen medreseden sokağa dağılan çocuklar, ramazan ayının zor geçen ilk üç günü ve iftarlar, namaz vakitleri okunan ezan ve Kur’anlar, Arap ve Hintli tüccarlar, Yemenli kahveciler, Afrikalı hacılar vb. gündelik yaşam pratikleri, Türkiye’deki okuyucu açısından da oldukça aşına öğeler barındırıyordu.

Gurnah’ın yakın zamanda Türkçe’ye çevrilen diğer eserlerinde de tasvir ettiği Zanzibar ve Sevahili kültürü, aslında Osmanlı coğrafyasına pek yabancı sayılmazdı. Halepli tüccarlar, Şazeliye tarikatına mensup dervişler, ilim peşinde Mısır’a ve İstanbul’a giden öğrenciler ve resmi görevlerle bölgeye gönderilmiş elçiler üzerinden Osmanlı Devleti’nin temasta olduğu bir bölgeydi. Hatta 19. yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti’nin Doğu Afrika’da devletler düzeyinde ilişkilerini geliştirmeyi önemseydiği en uç noktadaki Müslüman sultanlık, Zengibar Sultanlığı idi.

Bugün Zanzibar; her ne kadar yaklaşık 1 milyon nüfuslu küçük bir adanın ismi olarak bilirse de tarihte sınırları ilk sömürgecilik faaliyetlerinin başladığı Afrika'nın iç kesimlerindeki - Conrad'ın deyimiyle Karanlığın Yüreğindeki- Kongo'ya kadar uzanan Afro-Arap kökenli Müslüman bir sultanlığın, Osmanlı kaynaklarında geçtiği şekliyle, Zengibar Sultanlığı'nın başkentiydi. Zanzibarlılar arasında sıklıkla kullanılan "Birisi Zanzibar'da flüt çalsa tüm Afrika dans ederdi" deyişinde olduğu gibi Zanzibar aslında imparatorluklar çağı sona ermeden hemen önce Hint Okyanusu dünyası, Arap dünyası, Batı ve Osmanlı Devleti ile geliştirdiği diplomatik ilişkileri ile Doğu Afrika'nın kozmopolit üssü olmayı 20. yüzyılın başlarına kadar sürdürdü. Sonrasında aralarında Osmanlı bakiyesi toprakların ve dahi Türkiye'nin de bulunduğu birçok coğrafya ile aynı kaderi paylaştı. İsyanlar, savaşlar ve göç dalgaları ile büyük hareketlilikler yaşadı.

Sadece Afrika'nın değil, tüm medeniyetlerin Batı karşısında boyun eğmeye zorlandığı, ötekileştirildiği ve tarihsizleştirildiği "uzun yüzyıl"dan ve post-kolonyel dönemden geriye tartışılmaya, araştırılmaya ve yerli yerine oturtulmaya muhtaç birçok mesele kaldı. Gurnah sanki sadece Afrika'ya ve Afrikalılara aitmiş gibi görünen bu meseleleri katmanlı olarak işlediği eserlerinde, bugün de dünyanın dört bir tarafında ayaklar altına alınan insanlık onuruna vurgu yapıyor. Her vesilede sömürgecilik geçmişiyle yüzleşmekte olduğunu belirten Avrupalılar, özür dileme "erdemini" elinde tutmak istiyor olmalı ki, kendilerini özellikle son yıllarda mültecilere karşı takındıkları tutum nedeniyle sert şekilde eleştiren Gurnah'a ödül vermeyi uygun gördüler. Gurnah, Nobel sonrası vermiş olduğu ilk röportajında "insanlar tüm dünyada hep hareket halinde olmuşlardır. Afrikalıların Avrupa'ya gitmeleri göreceli olarak yenidir. Bundan daha eski olan ise Avrupalıların sürekli tüm dünyada dolaşıyor oluşlarıdır." diyerek Avrupalı hükümetleri eleştirmeyi sürdürmüştür.

Ekonomist Gürses: Suriye savaşı, Reza Zarrab ve Sezgin Baran Korkmaz hikayesi gri liste getirdi

Dilek Gül/22.10.2021

<https://tr.euronews.com/2021/10/22/ekonomist-gurses-suriye-savas-reza-zarrab-ve-sezgin-baran-korkmaz-hikayesi-gri-liste-getir>

Uluslararası Mali Eylem Görev Gücü, Türkiye'yi 'kara para aklama' ve 'terörizmin finansmanı' ile mücadele konusunda 'yeterince çaba göstermeyen' ülkelerin bulunduğu 'gri liste'ye aldı.

İzlemeye alınan ülkelerin sayısının artırıldığını belirten FATF (Financial Action Task Force) Başkanı Marcus Pleyer, kara propaganda ve terörizmin finansmanı konusunda Türkiye'nin ilerleme kaydettiğini ancak hala ciddi sorunların bulunduğunu söyledi.

Ekonomist Uğur Gürses Mali Eylem Görev Gücü'nün aldığı bu kararı, 'Türkiye'de son iki üç yıldır giderek derinleşen kurumsal erimenin ve çöküşün bir göstergesi' olarak yorumluyor.

2007-2014 yılları arasında Türkiye gri listedeydi zaten. 2014'te dönemin Bakanı Mehmet Şimşek'in çabalarıyla listeden çıkabildi. Ama çok uzun sürmeden tekrar listeye girdik."

Ekonomi Yazarı Uğur Gürses'e göre özellikle sermaye açığı ve ihtiyacı olan Türkiye gibi bir ülke bu konuyu çok fazla dert edinmeli.

"Yüksek sermaye alan Çin belki böyle bir durumu dert edinmez ya da İran gibi bütün gemileri yakmış ve petrol geliri olan bir ülke için pek önemli olmayabilir. Ama Türkiye için sermaye akımları çok önemli. Ve ayrıca tüm bunlar olurken, gidip faiz indirmek başlı başına bir durum. Bu tablo Türkiye'nin lehine değil, kendi bacağına sıkılmak demek gibi bir şey. "

Ekonomist Uğur Gürses 2014'te gri listeden çıkan Türkiye'nin yeniden listeye alınmasının en önemli gerekçelerini Suriye'deki iç savaş, Reza Zarrab ve SBK Holding olaylarına bağlıyor.

"Esas soru şu; 2014'ten bu yana ne oldu da Türkiye tekrar gri listeye girdi? Bir sürü olay var. Bunların en başında Suriye'deki iç savaş var. Orada Türkiye'nin bu cihatçı örgütlere yardımları ve desteği yani Türkiye'nin bir cihatçı otobanına dönüşmesi var. Reza Zarrab hikayesi var. Altın ticareti diyemeyeceğimiz bir aklama, fon transferi yani operasyonları var. 10 milyar dolayı geçen bir rakamdan bahsediliyor. Üçüncü olarak da SBK (Sezgin Baran Korkmaz) Holding hikayesi. Kingston kardeşlerin kara parasının aklanması meselesi var. OECD'ye bağlı Mali Eylem Görev Gücü'nün açıklamalarında tüm bunları görüyoruz. Bankacılık, altın ve kıymetli taş ticareti ve emlak olarak altı çizilmiş."

Ekonomist Gürses, açıklamada Türkiye'ye indirekt olarak sivil toplum ve insan hakları savunucularına sınırlamalar getirmeyin, bunun yerine IŞID ve El- Kaide ile uğraşın, somut adım atın mesajı da verildiğinin altını çiziyor.

Mali Eylem Görev Gücü, Türkiye'yi 'kara para aklama' ve 'terörizmin finansmanı' ile mücadele konusunda 'yeterince çaba göstermeyen' ülkelerin bulunduğu 'gri liste'ye almasını bir 'damgalama' olarak görüyor Ekonomist Uğur Gürses.

"Kimler gri listede diye baktığımız zaman da zaten Türkiye'nin girdiği lig, az gelişmişliğin olduğu bir lig gibi görülüyor. Kurum ve kuralların olmadığı lig olarak görülüyor. Yazık oldu

diye düşünüyorum. Çünkü Türkiye'nin son iki üç yıldır giderek derinleşen bir sermaye kaybı da var ki ekonomik sorunların başında da bu geliyor. Sermaye girişimlerinin durması, doğrudan yatırımların durması ya da sıcak paranın hiç hukuk dinlemeden geldiği hesaba katılırsa böyle bir damgayı yemiş olmak da gerçekten üzücü."

Gürses'e göre bu kararlar birlikte yabancı sermayenin ülkeye gelişi daha da zorlaştı. Çünkü ülkeye yatırım yapmak isteyen veya para gönderene "Türkiye gri listede, Siz kara para mı aklıyorsunuz?" diye sorulacak.

Hazine ve Maliye Bakanlığının açıklamalarını da yeterli bulmayan Gürses, "Bütün bunlar olurken seyredilen bir ortam var. O zaman nerdeydiniz diye sormak lazım. Tüm bunlar olurken Türkiye izledi, bir kısmını himaye etti ve kamu eliyle destekledi." ifadelerini kullanıyor.

Ve hukukun üstünlüğü ilkesinin önemine dikkat çekiyor. Yerleşik yatırımcının bu saatten sonra kendi sermayesini daha fazla Türkiye dışına taşıyacağını söylüyor Gürses.

"Tüm bunlarla birlikte Türkiye'deki hukukun üstünlüğünün kaybedilmesi nedeniyle yerleşikler de kendi sermayesini yurtdışına çıkarıp orada tesis ediyor yatırımlarını. Ya da sahipliği yurtdışında kuruyor ki hükümetten gelecek potansiyel bir hukuksuzluğa karşı kendini koruma altına alabilsin. Bir başka bacağı da sermaye akımlarının portföy yatırımları. Portföy yatırımları, Merkez Bankası ve hükümetin ekonomik politikalarına karşı zaten çıkmıştı. O nedenle Türkiye'ye gelen bir para da yok ve de çıkacak bir para da kalmadı gibi görünüyor."

Euronews'e değerlendirmelerde bulunan Ekonomist Gürses bu saatten sonra yerleşiklerin yani vatandaşların ve şirketlerin nasıl tavır takınacağını önemli olduğu görüşünde.

Gürses'e göre faiz seviyesi nedeniyle yurttaşların TL'de kalmaları giderek zorlaştı ve zaten döviz borçlusunu olan şirketler de döviz açığını kapatma kaygısına kapılacak.

Mali Eylem Görev Gücü'nün kararına karşı hükümet kanadından 'siyasi' olarak değerlendirilen açıklamaları da eleştiriyor Gürses.

"Ben olsaydım Mali Eylem Görev Gücü'nün açıklamasını tekrar bir okurdum. Orada söylenen açık; Siz El-Kaide ve IŞİD ile uğraşmıyorsunuz ve ülke olarak gri bir alan yaratıyorsunuz. O nedenle hükümet açıklamalarını siyasi bir mülagata olarak görüyorum. 2019 sonunda uyarılar vardı ve bu sene geleceği çok açıktı. Hatta bunun en çok farkında olan Hazine ve Maliye Bakanı Lütfi Elvan'dı. Hatırlarsanız 12 Ekim'de döviz bürolarına kimlik bildirme zorunluluğu getirildi. Bu karar, bence bir şeyin gelmekte olduğunu gördüğü anlamına geliyor. Türkiye'de bürokratlar bunun farkında. Açıklamasında da siyasi ve somut bir adım istiyor Mali Eylem Görev Gücü."

İşyeri hekimleri için emsal meslek hastalığı kararı

<https://www.dw.com/tr/i%C5%9Fyeri-hekimleri-i%C3%A7in-emsal-meslek-hastal%C4%B1%C4%9F%C4%B1-karar%C4%B1/a-59600307>

Covid-19, Sağlık Bakanlığı'nın 18 Aralık 2020 tarihinde yayımladığı genelgeye göre illiyet yani nedensellik bağı bulunması koşuluyla meslek hastalığı olarak kabul ediliyor. Buna göre sağlık çalışanlarının, virüse mesleklerini icra ederken yakalandıklarının ispat edilmesi gerekiyor. Ancak illiyet bağının tespit edilmesindeki zorluklar ve belirsizlikler nedeniyle çok sayıda sağlık çalışanı için yapılan başvuru reddediliyor.

"Meslek hastalığı" kararı verilmesinde sorun yaşayan gruplardan biri de işyeri hekimleri. Doğrudan Covid-19'un teşhisinde ve tedavisinde yer almadıkları gerekçesiyle işyeri hekimlerinin "meslek hastalığı" tanımı almasında zorluk yaşıyor.

İstanbul'da işyeri hekimliği yapan Dr. İlhan Doğan, geçtiğimiz yılın Aralık ayında Covid-19'a yakalanarak hayatını kaybetti. İstanbul Tabip Odası, Dr. Doğan'ın ailesi adına Şubat ayında Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK) başvurdu. SGK'nın İTO'ya tebliğ ettiği kararla, Dr. Doğan'ın vefatı, "meslek hastalığı" olarak tanımlandı. Bu yanıyla bir ilk olan karar, diğer işyeri hekimleri için emsal niteliği taşıyor.

Başvuru sürecini yürüten avukat Hazal Pekşen, "meslek hastalığı" kararının SGK tarafından doğrudan alınmadığına dikkat çekerek, "Ancak ailelerin bireysel başvuru ve çabalarıyla mümkün olabiliyor" diyor.

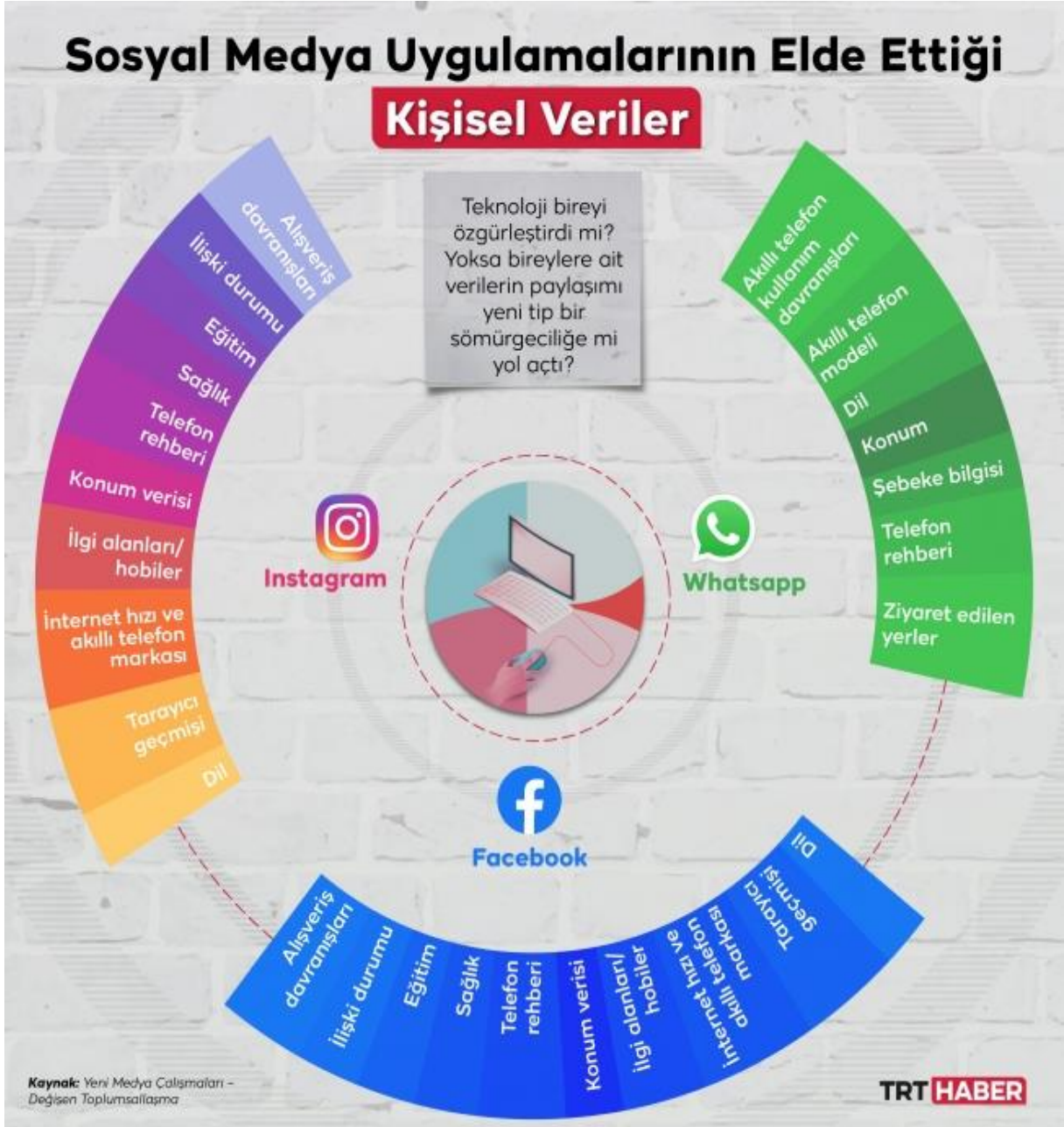
Dr. Doğan'ın hastalığı mesleğini icra ettiği sırada kapıldığını ispatlamak zorunda kaldıklarını anlatan avukat Hazal Pekşen, süreci şöyle anlatıyor: "Dr. İlhan Doğan'ın ailesi adına yaptığımız başvuruda, çalıştığı işyerinde kendisinden birkaç gün önce iş güvenliği uzmanının bu tanıyı aldığını ve yine bir hafta önce muayene ettiği işçiler arasında bu tanıyı alanların varlığını ispatlamamız gerekti. Bu ispatı yaparak da meslek hastalığı kararını almayı başarabildik." İstanbul Tabip Odası Genel Sekreteri Prof. Dr. Osman Küçükosmanoğlu, meslek hastalığı statüsü için illiyet bağı aranması koşulunun sağlık çalışanları arasında infial yarattığını ifade ediyor:

"Toplumdan daha fazla maruziyetleri var. Daha fazla hastalığa yakalanıp daha fazla ölüyorlar. Basitçe halledilebilecek bir konuyu yokuşa sürmeleri hekimlerin moralini bozuyor. Emekliliği gelen emekli oluyor, istifa şansı olan istifa ediyor, genç hekimlerinse büyük oranda yurt dışında çalışmak için girişimlerde bulunduğunu görüyoruz."

Prof. Dr. Küçükosmanoğlu, görev başındaki tüm sağlık çalışanlarını kapsayan bir düzenleme yapılması gerektiği görüşün "Sağlık Bakanlığı bu işleri kolaylaştıracağı dedi ama biz kolaylaşmadığımızı gördük. İlhan Doğan arkadaşımızda da bunu yaşadık. Meslektaşımızın bu hastalığa yakalanmasıyla mesleği uygulaması arasında bir bağ olduğu kabul edildi. En azından bir yol alınmış oldu. Tabii bizim istediğimiz bir yasa çıkarılması ve bunun daha da kolaylaştırılması. Meslektaşlarımız bunun peşini bırakmasın. Herkesin kişisel olarak başvurması ve bu kararı aldırması gerekiyor."

İş kazası ve meslek hastalığı olarak kabul edilen Covid-19 vakalarında sağlık giderlerinin tamamı SGK tarafından karşılanıyor. İş göremezlik durumunda tazminat ödeniyor, vefat eden sağlık çalışanlarının yakınlarına ise maaş bağlanıyor. Türk Tabipleri Birliği'nin (TTB) ve

meslek odalarının da içinde bulunduğu sivil toplum örgütleri, Covid-19'un meslek hastalığı olarak tanımlandığı bir yasa çıkarılmasını istiyor. Sağlık çalışanlarının özlük hakları ve halkın sağlık hakkı için 23 Kasım'da Ankara'ya "Beyaz Yürüyüş" düzenlemeyi planlayan TTB'nin gündem maddeleri arasında meslek hastalığı yasası da yer alıyor.

<https://www.trthaber.com/haber/infografik/21inci-yuzyilin-somurgecilik-yontemi-veri-transferi-558357.html>

Kooperatiflere düzenleme getiren kanun teklifi yasalaştı

Kooperatifler Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, TBMM Genel Kurulunda kabul edilerek yasalaştı

Kanun ile Ticaret Bakanlığı, tüm kooperatif ve üst kuruluşlarının, **kooperatifçilik hizmetlerine elektronik ortamda eriştiği ve merkezi veri tabanının** yönetildiği Kooperatif Bilgi Sistemi kuracak

Ortaklarının çoğunluğu kadınlardan ve engellilerden oluşan kooperatifler ile kadın emeğinin değerlendirilmesi amacıyla **kurulanların tescil ve ilana tabi işlemlerinden ücret alınmayacak**

Ortaklarının çoğunluğu kadınlardan ve engellilerden oluşan kooperatifler ile kadın emeğinin değerlendirilmesi amacıyla **kurulanların tescil ve ilana tabi işlemlerinden ücret alınmayacak**

Ortaklık başvurusu yapıldıktan sonra kooperatif yönetim kurulu, **başvuruyu 1 ay içinde sonuçlandırarak ve başvuru sahibine bildirecek**

Yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu, gelir gider farkı hesapları, bilanço ve denetçi raporları, **ortaklar tarafından elektronik ortamda da incelenebilecek**

Genel kurul toplantısı, **ana sözleşmede hüküm bulunması şartıyla** elektronik ortamda da yapılabilecek

Kooperatiflerin yönetim kurulu üyeleri ve yedekleri, **seçilmelerini takiben en geç 9 ay içinde kooperatifçilik eğitim programını tamamlayacak**

Bakanlıkça bazı kıstaslar dikkate alınarak belirlenen kooperatif ve üst kuruluşları dış denetime **tabi olacak**

Genel kurul tarafından, denetleme organı olarak görev yapmak üzere **en fazla 4 yıl için en az bir veya daha fazla denetçi** seçilecek

Azerbaycan, Ermenistan'ın döşediği 48 binden fazla mayın ve patlamamış mühimmatı imha etti

Azerbaycan'ın Ermenistan işgalinden kurtardığı Karabağ bölgesi ve çevresindeki illerde mayın temizleme faaliyetleri aralıksız sürüyor

10 KASIM 2020 - 15 EKİM 2021

KARABAĞ'DA İŞGALDEN KURTARILAN BÖLGELERDE

18 BİN

hektardan fazla arazi temizlendi

22 BİN 230

patlamamış mühimmat

17 BİN 426

anti personel mayını

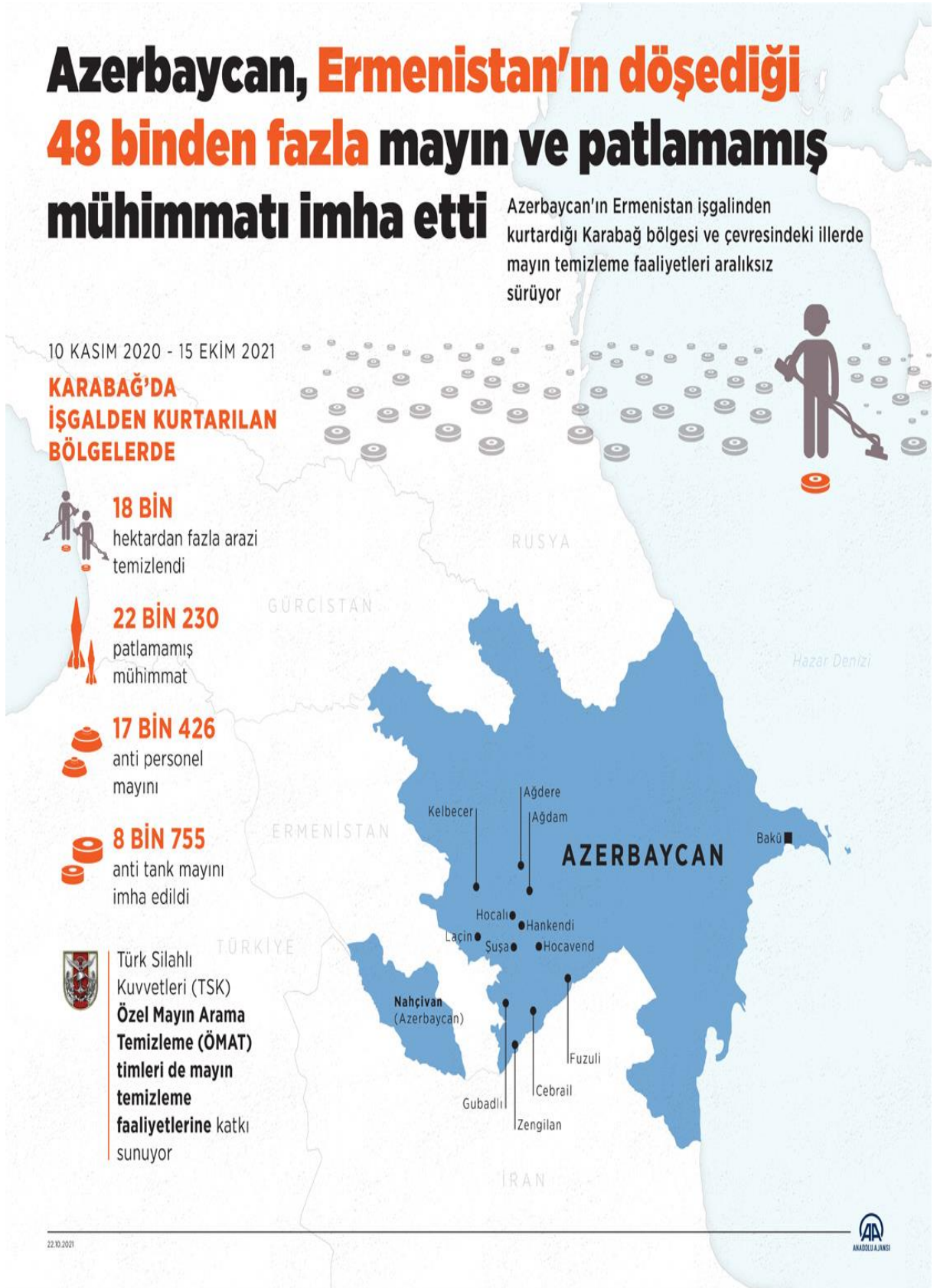

8 BİN 755

anti tank mayını imha edildi

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) Özel Mayın Arama Temizleme (ÖMAT) timleri de mayın temizleme faaliyetlerine katkı sunuyor

22.10.2021

<https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/25410>

Dünyada nakliye fiyatları arttı, Türkiye yatırımcıya sunduğu avantajlarla öne çıktı

Fitch Ratings'in son analizine göre Türkiye, Avrupa'da tedarik zincirlerindeki değişimden en fazla kazanç elde edecek ülke konumunda bulunuyor

TÜRKİYE'Yİ DİĞER ALTERNATİFLERE KIYASLA REKABETÇİ KILAN BAŞLICA UNSURLAR

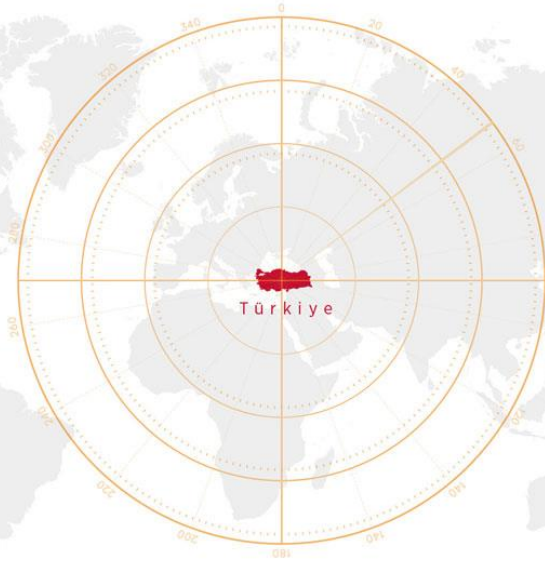
COĞRAFI KONUMU

1,3 milyarlık nüfusa ve 26 trilyon dolarlık bir pazara **4 saatlik uçuş mesafesinde**

ULAŞIM AĞI

Türkiye'nin hinterlandında, demir yollarına yapılan yatırımlarla birlikte **60'tan fazla ülke ve 4,5 milyarlık nüfus yer alıyor**

Genç, dinamik ve **kalifiye nüfusu**

Yatırımcıya sunduğu **kolaylıklar**

Karadeniz, Marmara, Ege ve Akdeniz'de **her türlü geminin erişebileceği** limanlar

80'i aşkın ülkeyle **karşılıklı yatırımları koruyan** anlaşmalar

1225 Ar-Ge merkezi (204'ü yabancı veya yabancı ortaklı)

89 Teknokent

350'den fazla Organize Sanayi Bölgesi (OSB)

AB ile Gümrük Birliği Anlaşması ve **22 ülkeyle STA**

Avrupa'nın depoladığı doğal gaz bir yılda 23 milyar metreküp azaldı

Doğal gaz depolarında rezervleri en fazla azalan ülkeler arasında Hollanda, Portekiz ve Avusturya başı çekti

Türkiye'nin doğal gaz depolarında konutlardaki ihtiyacını 1 aydan fazla süreyle karşılayacak **3 milyar metreküpten fazla gaz** bulunuyor

- Avrupa'da deposunda en fazla doğal gaz bulunan ülkeler
- Doğal gaz depolarının doluluk oranı en fazla olan ülkeler
- Doğal gaz rezervleri en fazla azalan ülkeler (Doğal gaz depolarının doluluk oranı)

AVRUPA'NIN DOĞAL GAZ DEPOLARINDAKİ GAZ ORANI

PANDEMİDE EVLENMELER DE BOŞANMALAR DA AZALDI

Evlenen çiftlerin sayısı 2020 yılında bir önceki yıla göre yüzde 10,1, boşanan çiftlerin sayısı ise yüzde 13,8 düşüş gösterdi.

Kaynak: TÜİK

TRT HABER

EVLENEN ÇİFT SAYISI

BOŞANAN ÇİFT SAYISI

KABA EVLENME HIZI

2019 binde 6,57
2020 binde 5,84

ORTALAMA İLK EVLENME YAŞI

KADINLAR

2001 22,7
2010 23,7
2020 25,1

ERKEKLER

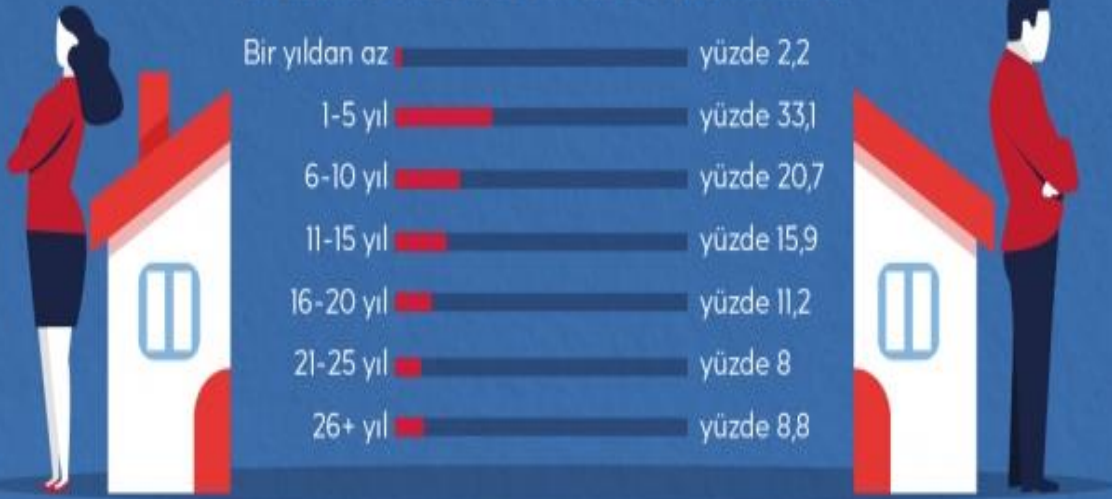
2001 26
2010 27
2020 27,9

KABA BOŞANMA HIZI

2019 binde 1,90
2020 binde 1,62

EVLİLİK SÜRESİNE GÖRE BOŞANMALAR

<https://www.trthaber.com/haber/infografik/pandemide-evlenmeler-de-bosanmalar-da-azaldi-559696.html>

Bu hafta 5 film vizyonda

Türkiye'deki sinema salonlarında bu hafta 1'i yerli
5 film vizyonda

DUNE: ÇÖL GEZEGENİ

YÖNETMEN
Denis Villeneuve

OYUNCULAR
Rebecca Ferguson, Oscar Isaac, Javier Bardem

TÜR
Macera

MİNARI

YÖNETMEN
Lee Isaac Chung

OYUNCULAR
Steven Yeun, Yeri Han, Yuh-jung Youn, Alan Kim, Will Patton

TÜR
Dram

ANNETTE

YÖNETMEN
Leos Carax

OYUNCULAR
Adam Driver, Marion Cotillard, Simon Helberg, Rebecca Dyson-Smith

TÜR
Dram, Müzikal

ZİYARETÇİ

YÖNETMEN
Atakan Şatıroğlu

OYUNCULAR
Atakan Şatıroğlu, Serhat Göç, Kübra Dinç, Berkay Berkman, İrem Kök

TÜR
Korku, Gerilim

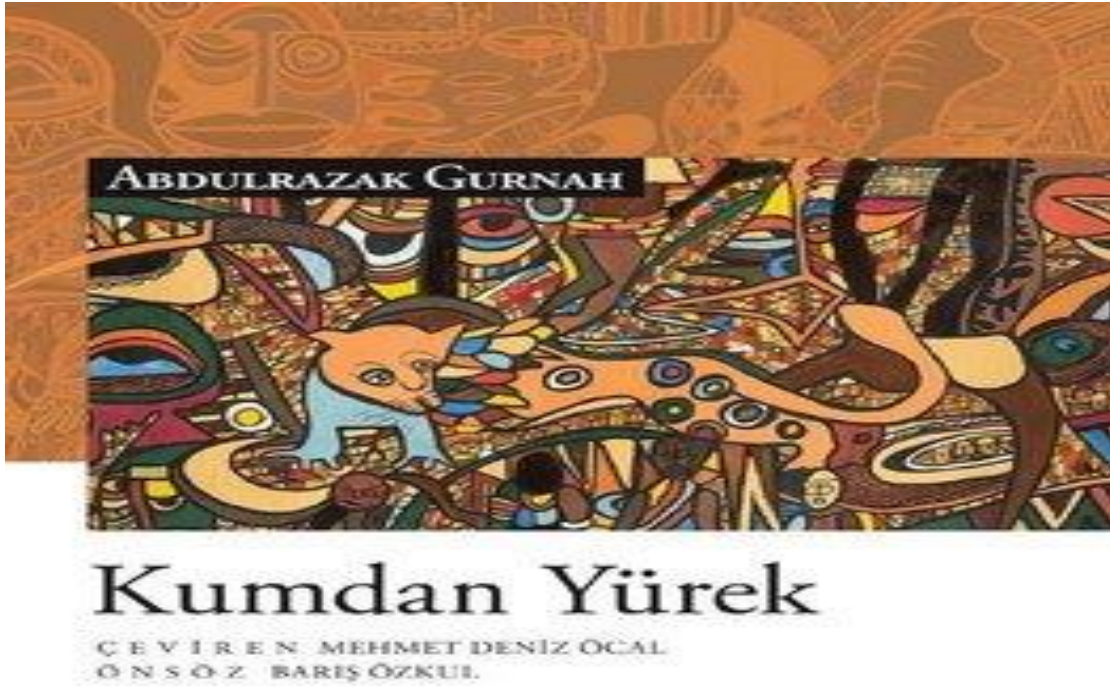

ROBOT RON BİR SORUN VAR

YÖNETMEN
Alessandro Carloni, Jean-Philippe Vine

TÜR
Animasyon

Kitap Tavsiyesi

Kumdan Yürek, 1960'ların Zanzibarı'ndan 1990'ların Londra'sına uzanan yürek parçalayıcı bir sürgün, göç ve ihanet hikâyesi. Anne-babasının geleneksel Zanzibar toplumunda ayrı olmalarına anlam veremeyen Salim, sır ve kâbus dolu bu dünyadan amcası Amir'in yardımıyla uzaklaşıp Londra'ya yerleşir. Ama Londra, umduğu gibi bir cennet olmaktan çok uzaktır. İngiltere'de yaşadığı acı tecrübelerle olgunlaşan Salim bir yandan da ailesinin büyük ve karanlık sırrını merak etmeyi sürdürür.

Zanzibar'ı ziyaretinde babasının ona açıkladığı aile sırrı Salim'i derin bir kedere sürükler. Kumdan Yürek, Shakespeareyen bir sırrın etrafında örülmüş unutulmaz bir roman. "Kumdan Yürek, sınıf, cinsiyet ve askın iktidar ilişkilerine bağlılığını yürek burkucu bir şekilde gösteren bir şaheser." Kamila Shamsie "Kumdan Yürek, hüznle zarafetin muazzam bir karışımı." Suzy Keay